

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

VALET FÖRESTÅR. VET NI ATT DET GÄLLER:

**RÄDDA FAMILJEN!
RÄDDA SAMHÄLLET!**

LÄS HÄROM I

morgonbris

**Valnummer 2
pris 25 öre**

Skyltfönster utanför cigarraffären Karlbergsv. 52

Cigarrhandlare, tidningsförsäljare bli med i Morgonbris' tävlan!

Angenäma övertäckningar

En sådan allmän entusiasm och iver att medverka till dess framgång, som ägnats Morgonbris särskilt under den senaste månaden, torde vara få tidningar förunnat. Östersundsungdomens lyckade pressutställning, där Morgonbris intog en dominerande plats, har vunnit efterföljd på ett flertal platser bl. a. Hammarby idrottsplats i Stockholm, — varest här bredvid återgivna montage väckte stor uppmärksamhet — vidare Vargön, Uddebo, Delsbo och Nacka.

En ej mindre angenäm övertäckning bereddades tidningen, då en dag en dess läsare ringer upp och uttryckte sin glädje över den utmärkta reklam Morgonbris hade fått på Karlbergsvägen. »Det måste vara ett misstag, svarade vi. Härifrån har inte ordnats med någon reklam på Stockholms gator.» Nej, men det var inte att ta fel på. Det kunde Morgonbris' reporter själv konstatera vid ett besök på platsen. Utanför cigarraffären Karlbergsvägen 52 var uppsatt en stor skyltlåda, i vilken ett flertal sidor ur Morgonbris' senaste nummer satt upplistrade under en längre textad appell:

Varje vaken kvinna följer hemmets och samhällets frågor! Läs Morgonbris! Aktuell, läsvärd, utkommer varje månad. Pris 25 öre.

Vid förfrågan om expedition gjort detta svarade hon: »Nej, det är min chef, fru Ingrid Moore, hon är så intresserad av Morgonbris». Fru Moore var obekant för expeditionen, då hon tar sina tidningar genom Pressbyrån. Här möttes Morgonbris alltså av ett spontant, äkta personligt intresse hos säljaren, vilket inte vill säga litet med hänsyn till hur bortskämd på sådan lektyr innehavarinnan av en tidningsaffär med så pass stora proportioner som fru Moores måste vara.

Fru Moore och de ovan nämnda pressutställningarna ha visat att Morgonbris är ett effektivt dekorationsmaterial tack vare sin moderna utstyrelse och rikedom på nya äkta bilder ur det levande livet. Det har givit upphov till tanken att flera cigarrhandlare och tidningsförsäljare skulle vara intresserade att följa det stimulerande exemplet från Karlbergsvägen 52. Morgonbris inbjuder till tävlan. Se reglerna i nästa nummer!

N:r 9 + Årgång 28

morgonbris

utkommer den 1:sta i varje månad.

■
UTGIVARE:

Sveriges
socialdemokratiska kvinnoförbund.

■
REDAKTOR: Kaj Andersson.

■
REDAKTION och EXPEDITION:
Upplandsgat. 1, 3 tr., STOCKHOLM
Tel. 18886. + POSTGIRO N:r 50196.

■
PRENUMERATIONSPRIS: Helt år kr. 3:—; lösnummer 25 öre. Prenumeration kan även ske på posten.

■
ANNONSPRIS:

Före och i text 50 öre per mm.
Efter text 40 " " "

Sista sidan:

1/1 sida kr. 450:—.

1/2 sida kr. 225:—.

Innersida kr. 390:—.

Våra viktigaste vapen

Näst de offentliga föredragen äro valbroschyrerna de viktigaste inslagen i vårt upplysningsarbete och vår propaganda under valrörelsen. Det måste vid årets val med en helt annan energi än tidigare sörjas för **en massspridning av broschyrer**

Den som läser broschyrerna blir fulladdad med argument till de politiska debatterna, väljarna få vederhäftig upplysning i dagens politiska frågor

Per Albin Hansson.

Gustav Möller.

Per Edvin Sköld.

Ernst Wigforss.

Harald Hallén.

P. Albin Hansson:	Socialdemokratin inför valet	Pris 20 öre
Ernst Wigforss:	Kreugerkris	» 20 »
»	Ha vi råd att arbeta?	» 20 »
Gustav Möller:	Kilbomskommunisterna och socialdemokratin	» 20 »
»	Lantarbetare, vart går du?	» 15 »
»	Kapitalismens kris	» 20 »
Per Edvin Sköld:	Jordbruket och krisen	» 25 »
Harald Hallén:	Hur bönderna brandskattas	» 15 »
Nationalhjälten		» 25 »
Sillénkommunisterna		» 35 »

Broschyrerna rekvireras från Tidens förlag, Stockholm

Damernas inre och yttre föryngring, ny hy och rynkornas försvinnande, borttagande av olustkänslan utan operation eller tröttande behandlingar uppnås vid användande av läkarevetenskapens senaste och uppseendeväckande

Mono-Hormon-preparatet

Dr. RICHARD WEISS

Hertillimets

det mest effektiva medlet mot för **tidigt åldrande**, osvikligt verksamt mot **neurasteni, hysteri** och **klimatoriska störningar**.

Fullkomligt **oskadligt** och fri från biverkningar. Rekommenderas varmt av läkare- auktoriteter.

Säljes endast å apotek i originalförpackningar. Pris Kr. 4:75 pr glas om 40 tabletter. Kr. 8:75 pr glas om 100 tabletter. Tillskriv general-representanten:

Hormo-Farma,
Postbox 1178, Stockholm 16.

HORMO-FARMA, Postbox 1178, Sthlm 16.

Var god sänd omgående mot postförskott ..... st. glas med ..... tabletter.

Namn: .....

Adress: .....

Postadr.: .....

Mor

TREETEX

Den svenska isoleringsskivan som garanterar varma och dragfria bostäder.

Bygg ekonomiskt med TREETEX

Husmödrarnas bankräkning

I hushållskassan har man i allmänhet medel för att täcka de närmaste dagarnas utgifter, dels också medel för att verkställa betalningar, som skola göras först om någon vecka eller ännu längre fram. Denna senare del av hushållskassan lämpar sig för insättning på sparkasseräkning. Där äro pengarna i säkerhet, där förränta de sig, där äro de lätt disponibla.

STOCKHOLMS ENSKILDA BANK

MASONITE

SVENSK TRÄFIBERSKIVA

Tillverkas i 4 kvaliteter:

H Ä R D A D
H Å R D
HALVHÅRD
P O R Ö S

Dessa 4 kvaliteter täcka de flesta användningsområden inom byggnads- och inredningsindustrien.

Huvudkontor:

P. Wikström j:or
Stallgatan 3 · Stockholm.
Telefon 9925

Återförsäljare på de flesta större platser.

Ombud för Hermes omtyckta kaffe antagas.
KAFFE A.-B. HERMES
Liljeholmsvägen 4, Stockholm 9
Tel. Liljeholmen 45 och 2
Åberopa denna tidning.

Militärhanddukar, 82 cm. långa
hellinne, fällade med hängare, nästan outslitliga. Kostat 10 kr. säljas till kr. 6,75 duss. 3 duss. fraktfritt.

OSCARSONS LAGER
Kungsgatan 70, Stockholm

Kvinnans gissel —
obegränsad barnökning

Barnbegränsning eller fosterfördrivning är titeln på en broschyr av Karin Adamsson, som behandlar motsättningen mellan sexuallivets och lagstiftarnas lagar. Litteratursats MB erhålles gratis mot insändande av 45 öre till vår sjukvårds- och skyddsmedelsaffär.

NILS ADAMSSON
JAKOBSGATAN 22 - STOCKHOLM

EN HÄRLIG NYPONSOPPA
kokas på 10 minuter med
»Novums nyponmust»

Ren naturvara. Består enbart av nyponskal

FABR. NOVUM A.-B.

Heleneborgsgatan 38. Stockholm Sö.

Insänd denna kupong och bifoga 30 öre till exp. och emballagekostnader så erhåller Ni ett provpaket Novums nyponmust gratis.

Namn: .....
Adress: .....

Bara 1 krona kostar
morgonbris
för tiden sept.—dec.
Skriv eller ring genast och
anmäl Er som prenumerant

Vem ger svar? på alla frågor?

Den nya rikt illustrerade, tredje upplagan av Nordisk Familjebok, av vars 20 band 14 redan föreligga. Förmånliga betalningsvillkor.

Skolarbetet

tar på barnens krafter. Giv dem den stärkande och aptitgivande järnmedicinen
Kina-Idozan.

Förordas av läkare. Fås å alla apotek.

Låt taket betala sig själv — täck det med ICOPAL

ICOPAL är den idealiska beklädnaden för tak av alla slag — plana, lutande eller kupolformiga. ICOPAL är underhållsfri — efter några år har den betalat sig själv i form av inbesparade underhållskostnader.

Begär prover, priser och övriga upplysningar från ensamtillverkaren

A.-B. SVENSKA ICOPALFABRIKEN · MALMÖ

hemmets

ljus

kooperativa

S:t Görans Begravningsbyrå

Jenny Larsson

Fleminggatan 60

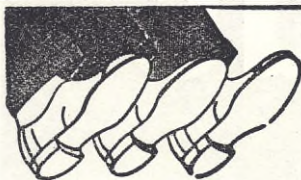
Tel. K. 4724.

★

Ombesörjer allt vid dödsfall

Eldbegängelser

Balsameringar

Slitstyrka som 3 lädersulor.

Spar pengar, skydda hälsan med Trelleborgs gummisulor, det effektiva skyddet mot väta och kyla.

Elegant och smidiga. Tillpassas lätt efter alla skor.

Priser 2: 50, 2: 25 och 2: - för resp. herr-, dam- och barnskodon.

Svenskt gummi

på svenska skor.

TRELLEBORGS GUMMISULOR & KLACKAR.

Erhållas hos sko-, läderhandlare
och skomakare.

I fickbroschyren

Fakta om Nationernas Förbund

finnas även uppgifter om **Internationella arbetsorganisationen, fasta mellanfolkliga domstolen och lösningen av internationella tvister.** Pris 35 öre

Informationsbyrån för fredsfrågor

Lilla Nygatan 4, Stockholm. Telefon 138 09

Leanogin

Smärt, ung och graciös

genom användandet av Leanogin-Dragees efter Dr. R. Weiss.

För första gången har ett

Hormon-preparat

på vetenskaplig grund skaffats, vilket verkamt bekämpar orsaken till **fetma.**

Leanogin-Dragees innehåller just de nödvändiga hormoner och safter för **fetmans försvinnande** och körtlarnas förnyade funktion.

Allt överflödigt fett avlägsnas utan skadliga biverkningar och återger kroppen dess **ungdomliga fasthet.**

Gör ett försök. Pris Kr. 6:25 pr glas om 50 tabletter. Kr. 3:50 pr glas om 25 tabletter. Fås å alla apotek.

Tillskriv general-representanten:

Hormo-Farma,

Postbox 1178, Stockholm 16.

Hormo-Farma, Postb. 1178, Sthlm 16.

Var god sänd omg. mot postförsk. .... st. glas med ..... tabletter.

Namn: .....

Adress: .....

Postadr.: .....

Mor

Svenska

strumpor i ylle och silke med ovanstående märke uppskattas av varje dam för sin elegans och stil. Begär även Ni **Westerholms-strumpan.**

AKTIEBOLAGET NORRKÖPINGS TRICOTFABRIK

För

fjärde gången gå de svenska kvinnorna att fullgöra den medborgarplikt, som är att deltaga i valet av andra kammaren.

Av frukten känner man trädet. Den medborgare, som vill skaffa sig en verkligt fast grund för ställningstagandet vid de politiska avgörandena, gör klokt uti att lägga den största vikten vid partiernas g ä r n i n g a r. Genom att hålla sig till dem garderar han sig bäst för faran att bli lurad av fagra ord och löften eller av förvrängningar och ren skrämselfagitation. Det kostar måhända litet möda att följa partierna i deras handlande och självständigt bedöma detta, men medborgaren har skyldighet icke blott mot sig själv utan framför allt mot det hela, att göra sitt val med omsorg. Genom att rösta i blindo, låta locka sig av förste bäste, bara driva med strömmen, fyller han icke sin medborgarplikt.

För socialdemokratin är det viktigt att få ett underlag av den fasthet, vars viktigaste beståndsdelar är övertygelse och målmedvetenhet. Den politik, som väsentligen inriktar sig på att konservera det bestående, kan leva på skrämselfagitation för det nya. Den politik, som vill successivt lyfta hela folket upp till tryggare och bättre villkor, måste bygga på ett positivt och levande intresse hos sina anhängare för den stora uppgiften. Dess företrädare måste lägga större vikt vid klarläggandet av sina egna avsikter, sitt eget program och vägarna till dess förverkligande, än vid misstänkliggörandet av andra. Socialdemokratin vill omgestalta samhället. Detta har från början ärligt sagts ut i dess programförklaringar och för detta har den under fem årtionden arbetat i vårt land.

1885 funnos 300.000 röstberättigade, vilket utgjorde 6 procent av folkmängden. Nu finnas 3.500.000 röstberättigade, representerande nära 60 procent av folkmängden. Fåväldet har fått vika för demokratin.

Socialdemokratin arbetar i takt med utvecklingen. Den vet att omdaning av samhället kommer att fortgå, den åstundar förändringar, den vill alljämt vara en pådrivande kraft, medveten om hur mycket som ännu behöver ändras och bättras till gagn för land och folk

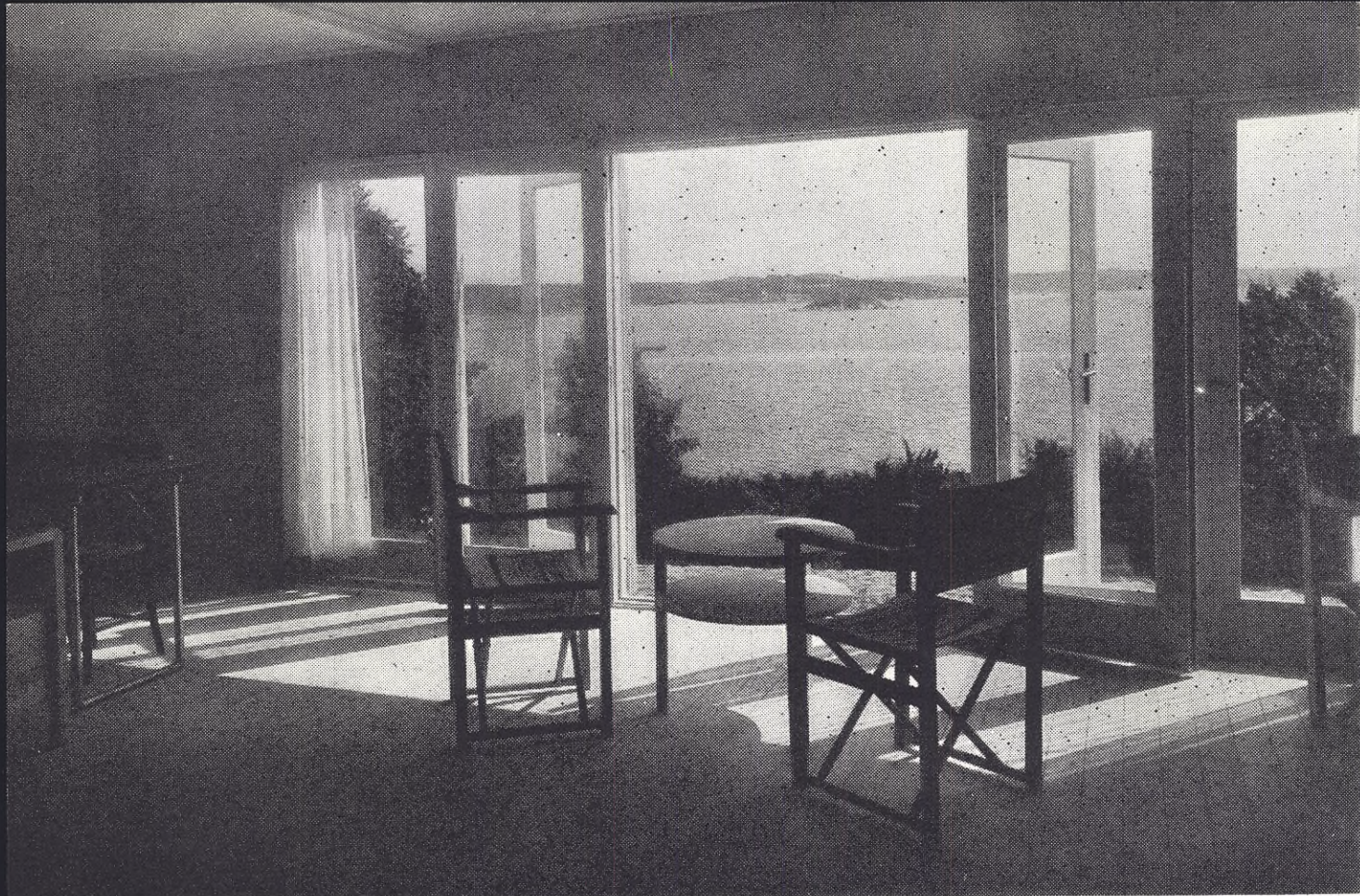
Per Albin HANSSON

VÄLJ RÄTT 18 SEPT.!

Se, endast denna affisch talar om samverkan mellan män och kvinnor för samhällets omdaning!

Vardagsrummet i den första lägerhyddan.

Semesterby för arbetarhemmens Nyskola för husmödrar bygges av för socialistisk produktion.

Minnet av min mor med tolv barn i en gruvarbetarkasärn tvingar mig att handla. Den i hemmet arbetande kvinnan av arbetarklassen får i många fall framleva sitt liv under avsevärt sämre förhållanden än hennes medsystrar på arbetsplatserna i industrien och handeln. De sistnämndas arbetstid är reglerad, yrkesinspektionen vakar över arbetslokals luftutrymme, belysning, hygien o. s. v. och på sommaren bli de i tillfälle att under mycket kort tidrymd återhämta sig under semestertiden. Mången husmoder i våra arbetarehem tänker sig nog med ett visst vemod tillbaka till den tid, då även hon var med bland borta-arbetarens skara. Har hon då inte fått full ersättning i livet i familjens sköte, i omvårdnaden om man och barn och tillfredsställelsen att styra och ställa för dem och för hemmet? Det enklaste sättet att besvara denna fråga är att av ideella motiv besvara den jakande. Men tyvärr måste all idealitet förblekna, om de materiella resursernas otillräcklighet, slit och släp, enformighet i tillvaron, allt detta som är mången arbetarhustrus dagliga erfarenhet, lyckas sätta ned levnadsmåttet. Hur ofta är icke det fallet och hur undervärderad är icke blott hemarbetets betydelse utan även dess ansträngande, enahanda karaktär. Mödrarna i arbetarehemmen ha en otacksam lott. Och alltför litet är gjort för att förbättra den. Samhället har tvingat arbetsgivarna till åtgärder för de i industrien arbetande männens och kvinnornas sunda utveckling och trivsel. Arbetarnas egna organisationer ha lyckats genomdriva ytterligare åtgärder i samma syfte. Även det uppväxande släktet är föremål för en samhällelig omvårdnad för att skydda dess fysiska och psykiska hälsa. Vi ha lyckats få till stånd dispensärer, regelbunden läkarundersökning i skolorna, skollovskolonier och senast hyresgästföreningarnas arbete för "Barnen till havet". Men, utan att giva avkall på det som redan vunnits på alla dessa områden, måste vi nu gripa oss an med att sprida litet ljus över arbetarmödrarnas tillvaro.

Den som skriver detta är den kraftfulle skaparen av H. S. B. i Göteborg, husbyggare Ture Blomqvist. Den man han är har han handlat först innan talat och satt igång förberedelserna till ett företag, vars make vi aldrig förr hört talas om. Det innesluter i sig två projekt en Mors semesterby och en stu-

diekoloni. Det är ju vackert så, men idén ter sig än mera storartad vid läsningen av programmet — ett tjugande program, därför att det lovar nya vindar, nya initiativ på flera av vårt samhälles betydelsefullaste områden. Studiekolonin skall nämligen ha till ändamål att organisera praktisk studieverksamhet i syfte att utarbete riktlinjer och metoder för ett samhälleligt produktionssystem på den gemensamma äganderättens grund. I första hand skall folkhälsans problem i dess samband med bostadsproduktionen behandlas. Vid undervisningen skola bostäder uppföras av eleverna. Dessa bostäder komma i första hand att användas till semesterhem för husmödrar inom arbetarklassen, barnkolonier och andra jämförliga ändamål. I övrigt skulle verksamheten runtom i landet bygga tidsenliga samlingslokaler främst för de korporationer som väntas komma att sluta upp kring det nya företaget: organisationer tillhörande freds-, hyresgäst-, nykterhets- och arbetarrörelsen. Dessa bli i så fall medlemmar av den nyigen bildade föreningen Odinsala studiekoloni, vars första styrelse är: husbyggare Ture Blomqvist, redaktör Sven Backlund, kapten C. J. Brunskog, fröken Karin Lamm och redaktör Kaj Andersson. Om allt går efter beräkning skulle kolonin sättas i gång redan 1 maj nästa år. Byggmästare Blomqvist har redan funnit en lämplig plats vid västkusten. Det är ett område å Onsala, benämnt Forsbäck, beläget invid Kungsbackafjorden, beväxat med barrskog och försett med en lämplig badstrand. Området är så vidsträckt, att å detsamma kan uppföras minst 10 småstugor, rymmande vardera 4 event. 6 sovplatser samt ett gemensamt dagrum i varje stuga. Kommunikationerna äro synnerligen goda med bussar direkt från Göteborg—Forsbäck eller tåg och buss och tillfallena till livsmedelsanskaffning likaså. Men samtidigt ligger området i lugn avskildhet. Efter avtal med ägaren har den målmedvetne husbyggaren låtit uppföra en stuga på området av den typ, som enligt hans förmenande skulle vara den för nu ifrågavarande ändamål lämpligaste. Som synes av bilden härövan och förresten framgår av namnet Mors semesterby är det icke meningen att uppföra en stor byggnad utan ett flertal små, vinterbonade lägerhyddor, innehållande 1 stort rum och 4—5 mindre sovrum. Härigenom kan kolonin börja i liten skala och i mån av tillgång utvecklas. Första året antages 24 elever — främst arbetslös ungdom. Dessa

beräknas kunna uppföra de fyra lägerhyddor, som behövas till bostad för dem, men dessutom hinna de under maj och juni nästa år även uppföra ytterligare lägerhyddor av samma typ, rymmande 24 husmödrar.

Göteborgs stad utsände 1930 en bostadskommitté för studerandet av Europas bostadspolitik. Kommitténs ledamöter voro 1:ste stadsläkaren Göthlin, arkitekt Harry Kjellqvist, byggnadsingenjör G. Hansson, murarefackförningens ombudsman Julius Holm och byggmästare Blomqvist. Utredningsarbetet förelåg färdigt under februari månad d. å., innehållande 300 sidor bilder och 300 sidor text i vanligt kvartoförmått. Göteborgs stad har den f. n. under tryckning. Den boken blir den första skolboken vid Odinsala Studiekoloni. Studieplanen kommer att se ut så här: 1. Studerandet av Göteborgs stads bostadskommittés utredningar, omfattande gamla och nya stadsplaner över Europas större städer. 2. Studerandet av gamla och nya lägenhetstyper. 3. Kommunal, kooperativ och privat bostadsproduktion. 4. Finansieringen och hyressättningen i ovan nämnda städer. 5. Behandlingen av detta material skulle taga sin början den 1 juli nästa år och pågå under juli och augusti månader samtidigt med elevernas arbete att iordningställa marken omkring de uppförda lägerhyddorna.

Elevernas arbete med uppförande av sina lägerhyddor och semesterhem för husmödrar inom arbetareklassen, skulle taga sin början den 1 maj 1933 och slutföras till midsommar samma år. Alltså skulle verksamheten bedrivas under maj, juni, juli och augusti. Som det framgått av Morgonbris' enquete att husmödrarna gärna vilja förena semestervila med tillfällen till andlig rekreation ingår i planen att även för dem anordna kurser bl. a. i linje med studiekolonins, alltså sysslande med folkhälsans problem särskilt i dess samband med bostadsproduktionen. Vad husmödrarnas semesterhem för övrigt beträffar kommer man att följa de uppslag, som framkommit i husmödrarnas egna uttalanden i Morgonbris, och söka en intim samverkan med arbetarkvinnornas organisationer.

Inga torde vara lämpligare att medverka till en rätt lösning av en uppgift som skulle bli Mors semesterby än medlemmarna av den socialdemokratiska kvinnorörelsen. De ha själva erfarenhet från mors dagliga strävan i sina barndomshem, och inom deras led rymmes både den idealitet och den praktiska blick, som erfordras för en insats med varaktigt verkan. Men till detta återkomma vi.

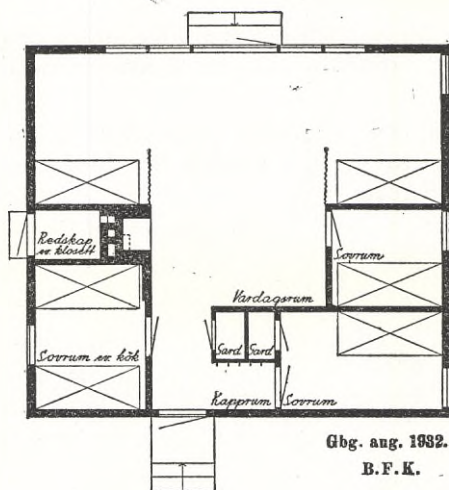
K. A.

Studiekloster för arbetarkvinnor

Författarinnan Anna Lenah Elgströms uppslag i Morgonbris' förra nummer att söka placera husmödrar på de platser vid folkhögskolorna, som en gång reserverades för svenskbygdens men förblevo oanvända, har mötts med stort intresse på folkhögskolehall. Rektor B. Hegardt vid Norra Kalmar läns folkhögskola, Gamleby, svarar att han finner idén utmärkt, men erinrar om att den inte är alldeles ny utan redan sedan ett par år tillbaka praktiserats vid några skolor i olika former (vilket också Morgonbris redogjort för). "När jag — säger rektor Hegardt vidare — förra sommaren ungefär vid denna tid besökte Viskadalens folkhögskola, så pågick där en dylik kurs för arbetarhustrur, en kurs, som jag fann synnerligen lyckad och rektor Degerman var mycket belåten med. Det var för övrigt intressant att iakttä deltagarna. Så intresserade och duktiga åhörarinnor t. o. m. på torra kommunallagstiftningsföredrag har jag sällan sett och knappast heller så livliga och uppspelta. Livet hade gett dem mognad för dessa krävande ämnen men samtidigt tycktes de många och långa åren av husligt slaveri åstadkommit någon slags hämning, som slog över i en uppspelhet som jag aldrig sett hos en ung flickkurs. Kanhända det var en känsla av befrielse, av att ha fått vara människor en gång till i livet. Om jag inte missminner mig var det Skånedistriktet av Socialdemo-

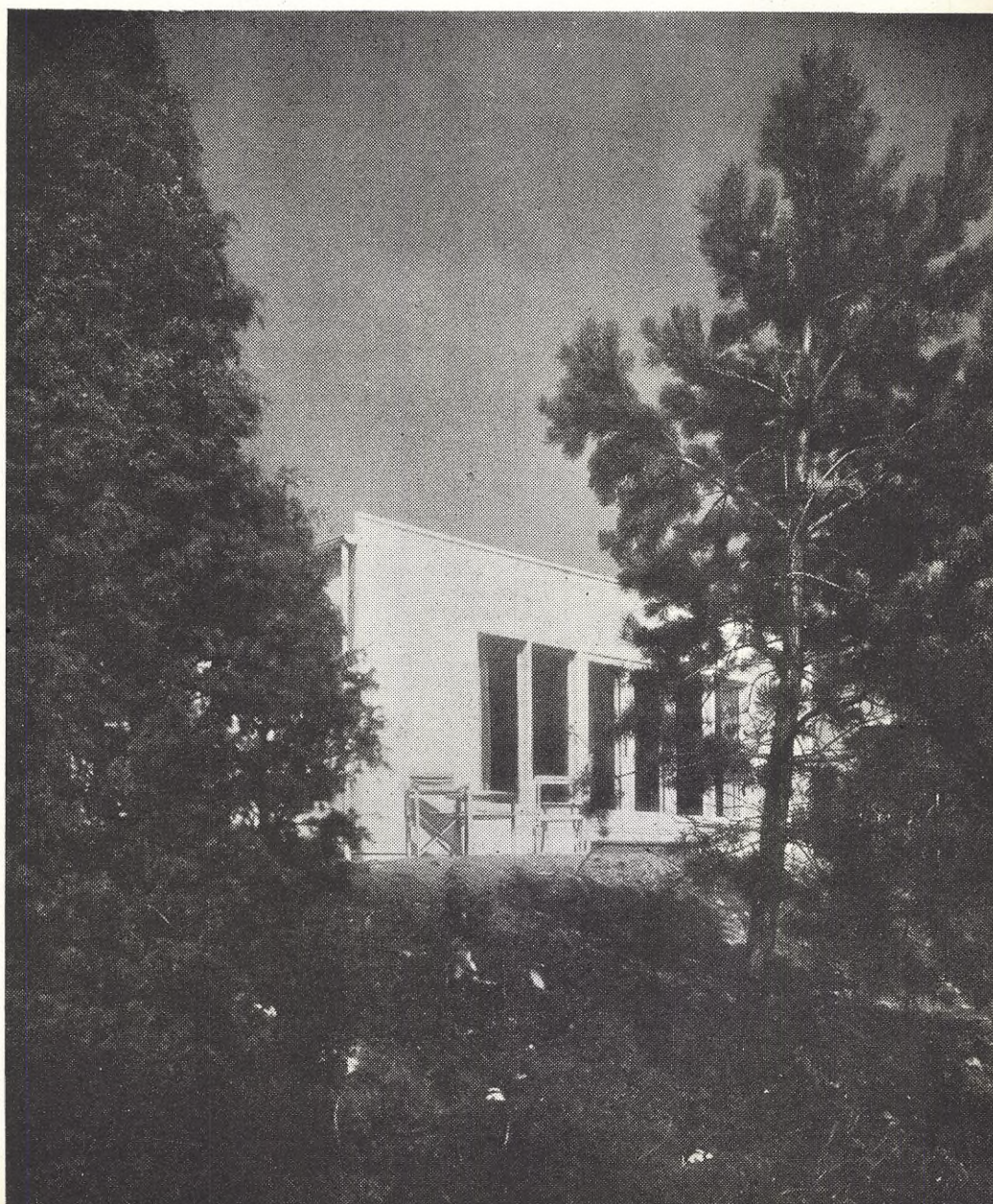
(Forts. å sid. 28.)

Odinsala Studiekoloni.

Det är ett experiment

hela konstruktionen av huset. Under instundande vinter skall temperaturen tagas för att utröna om ej väggar med tomrum och täta "Treetex", "Celotex" och "Masonite"-plattor skola vara lika bra eller bättre än tjocka plankväggar, som spricka och torka isär efter uppsättningen. Grunden är utförd av cementblock med en mindre matkällare till varje hus. Stommen är av träskelett. Utvändigt bräder och "Celotex" (amerikansk sockerfiberplatta eller "Treetex"). Invändigt svensk "Masonite" å väggar och tak. Yttertak av två lag underhållsfri "Icopalpapp". Golvet av två lag bräder med papp mellan golven. Utvändiga och invändiga väggar målade i oljefärg. Konstruktionen av väggarna är utarbetad av husbyggare Ture Blomqvist och ritningarna till lägerhyddorna i samarbete med arkitekterna E. Friberger och H. Kjellqvist.

Allas ansvar

NYA KVINNOR I RIKSDAGEN?

På arbetarpartiets kandidatlistor äro uppsatta inalles fjorton kvinnliga namn, alla medlemmar av Socialdemokratiska kvinnoförbundet. Här synas: Ellen Svedbärj, Eskilstuna, Sigrid Gillner, Norrköping, Märta Öberg, Göteborg, Hil-dur Alvéen, Borlänge, Annie Wallentheim, Stockholms län, Inez Vickström, Söderhamn Övriga tre i landsorten äro Olivia Nordgren, Trelleborg, Therese Svensson, Göteborg, Emma Sandberg, Örebro Stockholmslistans namn finnas på sid. 21.

Itills har den utvecklingslinje vårt folk och land följt icke alltid vunnit kvinnornas främsta intresse och omsorger. Så gott som automatiskt ha kvinnorna behållit en mera andrahands plats eller som det artig och omtänksamt brukas sägas "den plats naturen anvisat dem i det skyddande hemmet" — eller något ditåt.

Kvinnorna ha av ålder måst taga hänsyn hit och hänsyn dit, hänsyn till många omständigheter av oftast ganska underordnat värde. Resultatet har också blivit en rätt stor osäkerhet då det gällt ett ståndpunktstagande och många ha kanske helt ofrivilligt kommit att erinra om "rankan som söker den starkares stöd".

Men andra tider, andra seder. Till vår lycka har ett nytt och löftesrikt tidskede grytt för kvinnorna. Utvecklings- och personlighetskrav finns till även för dem. Att söka det bästa och bärande i livet för oss själva och för land och folk är nu för oss både plikt och rättighet. Det är medborgarandan, som mer och mer slagit rot även hos kvinnor och känslan av att,

"Så sant vi äga ett fädernesland vi ärvde det alla lika med samma rätt och med samma band för både arma och rika,"

börjar växa sig lika stark hos kvinnorna som någonsin för ett par decennier sedan hos de då rösträttslösa männen.

Vi gå nu — den 18 september i år — att än en gång med röstsedelns hjälp för fyra år framåt rikta in vårt lands öden. Händelserna ute i världen låta oss ana att det kan komma att bli hårda och svåra år vi gå till mötes och det är viktigt att var och en gör sig förtrogen med att ansvaret för vårt lands politik vilar på oss alla gemensamt.

Det finns de, som kastar långtansfulla blickar till det ena eller andra programmet för att stanna vid det som ordar mycket men kräver desto mindre.

På bestående grund vill man värna allt. Det är temat som blir liksom jordens salt. Det räddar världen och själen — och gården. På bestående grund — det har sagts tiderna igenom, men

hur är den grunden? Är allting gott,
är tryggheten lika i koja och slott?
och nöden bannlyst från fattigmans dörr?
Folk ha ju levat i hundratals år
på bestående grund, där den mäktige går
fri, stark och hård i sin makt liksom förr
Vad bjudes den arme vid segrarens bord
när slaget är vunnit och vägt vart ord?

Nej, kamrater, att endast vilja bevara det gamla, det betyder att inte se någon väg ut ur fattigdomen, ingen väg ut ur den allt förlamande arbetslösheten. Det betyder hopplöshet. Men friskt vågat är hälften vunnit.

Även om ingenting i mångas ögon är så förträffligt som att vara måttfull i sina fordringar och inte bråka, så är det dock ingenting som går upp emot att målmedvetet föra fram en rättfärdig mening.

Att målmedvetet och ändamålsenligt söka förbättra folkets livsvilkor och kräva största möjliga trygghet för alla borde vara större fröjd att arbeta för — än att behålla allt vid det gamla.

Det är socialdemokratin som tagit till uppgift att sanera grunden i samhällslivet genom att bryta militarismens välde och trygga fred och samförstånd i världen.

Vi fordra arbete och bröd åt alla, social omvårdnad åt de gamla och oförsörjda och arbeta för att värna om den demokrati vi vunnit genom många års möda — en demokrati som icke minst tagit sikte på att socialt och politiskt förbättra kvinnornas ställning.

Kvinnor enig samling kring socialdemokratin 18 september.

Agda ÖSTLUND

Den hemliga internationalen

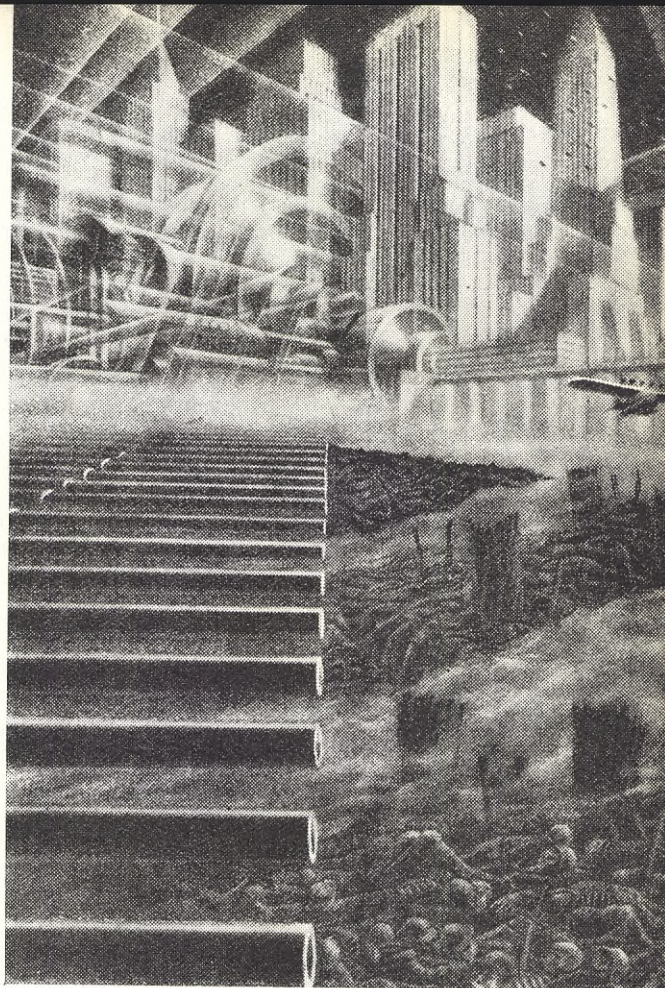
Kraftåtgärder mot krigsindustrin!

Av Sven G. STRAND

Den tyske pacifisten Otto Lehmann-Russbült använde benämningen den blodiga internationalen. Den engelska organisationen "Union of democratic control" har tillgripit uttrycket den hemliga internationalen. Blodig-hemlig: man kommer sanningen närmast om man använder båda dessa adjektiv för att karakterisera den av folkens olyckor profiterande företeelse inom det internationella industri- och affärlivet, som kallas krigsindustri eller på mer officiellt språk tillverkning av och handel med vapen och ammunition. Blodig: den internationellt sammankopplade krigsindustrin skapar sina ekonomiska vinster genom spekulationer i kaprustningar och krig. Hemlig: det ligger i sakens natur, att denna form av privatkapitalistisk företagsamhet helst opererar i hemlighet och på så långt avstånd som möjligt från den allmänna opinionens irriterande uppmärksamhet.

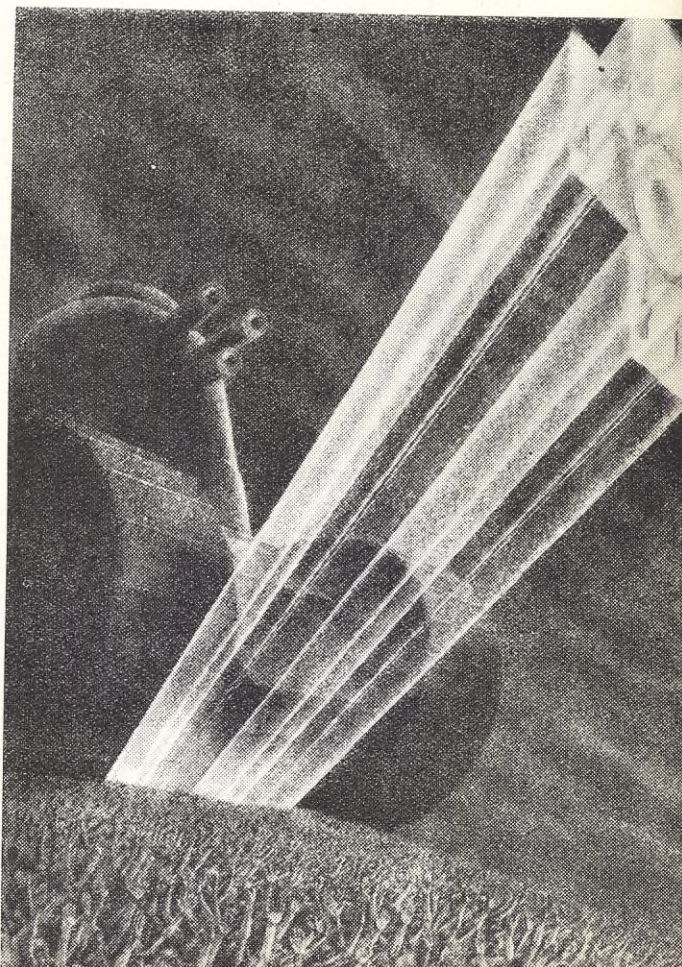
TVå händelser under den senaste tiden ha gett en antydning om krigsindustrins barocka och ödesdigra manövrar, vilka kanske äro det största hindret för avrustnings- och fredsarbetet i världen. Medan stormakterna varit samlade för att genom gemensamma ansträngningar finna en fredlig lösning på konflikten Kina—Japan, ha krigsindustriföretag både inom dessa stater och andra arbetat för fullt och gjort storartade vinster på att förse båda de stridande parterna med de modernast och effektivast tänkbara krigsförnödenheter. Den franske professorn Francis Delaisi har påpekat, hur krigsindustrin skapar en 'diplomati vid sidan', och ett exemplifierande av riktigheten härav är just denna industris spekulationer i konflikten därborta i Fjärran östern. Man torde vidare ha rätt att räkna med att krigsindustrin ingalunda varit överksam vid nedrustningskonferensen, som för några veckor sedan avslutade sin första arbetsperiod. Visserligen måste det härvidlag bli fråga om en kvalificerad skumraskpolitik och det är därför svårt att finna de direkta bevisen, men man känner sedan ett tidigare tillfälle (Shearer-skandalen 1927, som vi skola återkomma till) hur krigsindustrin med olika medel söker motarbeta alla nedrustningsåtgärder. Främst utnyttja då krigsindustrins intressenter pressen för att vilseleda och upphetsa. Modiga och ansvars-kännande män, bland dem framför allt den schweiziske folkförbundsjournalisten William Martin, ha också sagt sin mening rent ut om de metoder krigsindustrin i detta fall använder för att uppnå sitt enda stora mål: ökad profit.

Man får lätt en känsla av att krigsindustrins roll i förberedelsearbetet för nästa krig uppmärksammas allt för litet. Hos oss ha visserligen radikalpacifisterna sedan gammalt drivit en omfattande propaganda- och upplysningsverksamhet på denna punkt, men först under senaste tiden tycks frågan börjat bli föremål för mer allmän diskussion. Som bekant behöva vi inte gå utanför våra egna gränser för att hitta exempel på detta säregna skott på det privatkapitalistiska trädet: Bofors deltar efter bästa förmåga i den snygga hanteringen att förse stater lite varstans i världen med redskap för att förgöra varandra. Den tidigare nämnda "Union of democratic control" har nyligen utgivit en broschyr "The secret international" (Den hemliga internationalen), som utmynnar i den slutsatsen att förbud mot all privat krigsindustri är en nödvändig del av varje verkligt arbete för världsfred. De fakta och synpunkter denna broschyr för fram äro förtjänta av den allra största spridning. Några stickprov skola övertyga den mest utpräglade skeptiker om att denna fråga är ytterst allvarlig och att det krävs kraftåtgärder mot krigsindustrin. Först kan man fastslå, att denna verksamhet till stor del är internationellt organiserad i trustar och karteller. Syftet är som alltid att skruva priserna i höjden. Några "fosterländska" eller "nationella" tendenser finnas knappast. Det skulle i detta sammanhang föra för långt att närmare redogöra för den intresse-

Civilisation. Teckning av polacken Bohdan Nowak.

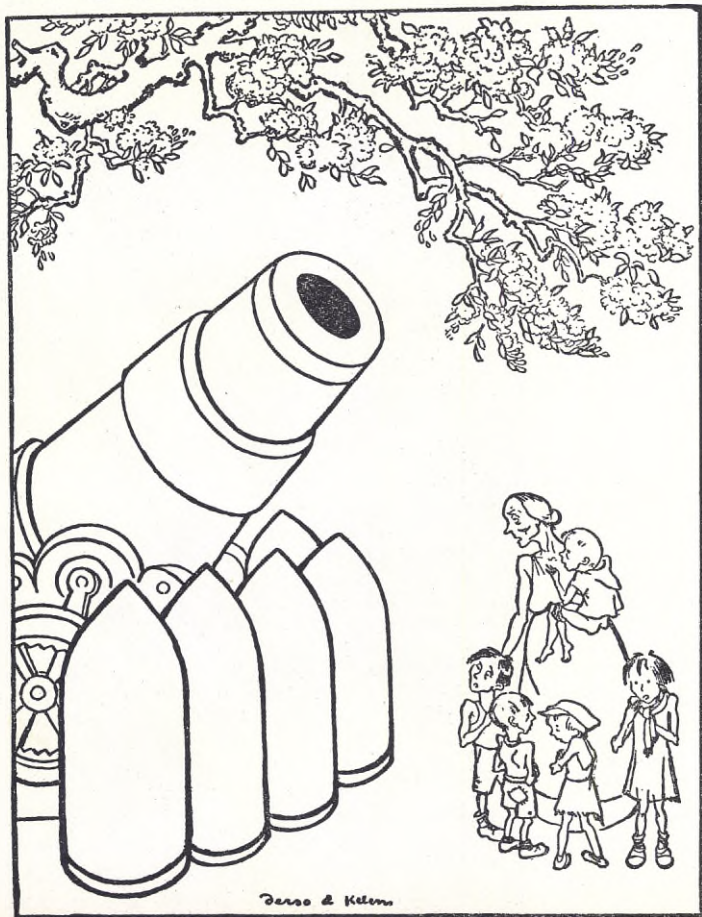
Avrustning eller undergång. Teckning av Bohdan Nowak.

gemenskap, som råder mellan rustningsfirmor i olika länder. Konsekvensen är emellertid att folken på grund av denna internationella organisation få betala ett avsevärt överpris för de material, som skola garantera den "nationella säkerheten". Dr Addison, vilken var engelsk ammunitionsminister ett tag under världskriget, har exempelvis mycket bestämt framhållit, att statens kostnader vid köp från privata rustningsfirmor voro betydligt högre än vid köp från statliga. Att aktier i krigsindustrin äro finfina papper redan i fredstid visar bl. a. ett sådant exempel som att utdelningen vid de tjeckoslovakiska Skodaverken kontinuerligt ökats från 5 % år 1920 till 28½ % år 1930. Oerhörda kapital äro också investerade i krigsindustrin, varför dess resurser att dirigera utvecklingen i önskad riktning — alltså: kaprustningar och krig — äro betydande.

Man möter ofta samma styrelseledamöter och andra ledande män i rustningsfirmor samt storbanker och tidningar. Den citerade broschyren lämnar åtskilliga exempel härpå. Någon längre utredning behövs ju knappast för att man skall inse beräkningen bakom detta arrangemang. Inte minst spelar inflytandet över pressen en dominerande roll i detta sammanhang. Särskilt tyckas förbindelserna mellan krigsindustrin och pressen vara synnerligen intima i Frankrike. Många ledande franska tidningar ha också gjort krigsindustrin utomordentliga tjänster genom att på olika sätt motarbeta nedrustningskonferensen. En fransk tidning, som vågat påtala detta förhållande, *La Lumière*, omnämner bl. a.: "En våldsamt och oförsynt kampanj föres mot nedrustningen; den föres i *Echo de Paris* av dess politiske ledareskribent, M. de Kerillis. För att samtidigt skaffa pengar till denna propaganda har M. de Kerillis skickat ut ett upprop för bildandet av en fond, som cyniskt kallas 'kampanjen mot avrustningen'... På de teckningslistor, som denna stora reaktionära tidning publicerat, kan man se många anonyma bidrag på 25.000, 50.000, ja även 100.000 frs. Det är fullt tydligt, att dessa anonyma gåvor gömma de stora intressen, som skola förlora på avrustning." Som alltid arbetar krigsindustrin anonymt, men den försitter intet tillfälle att främja sina intressen. När man tar med i räkningen dessa förbindelser mellan krigsindustrin och många ledande franska tidningar, är det inte svårt att förstå dessas avvisande hållning mot nedrustningskonferensen eller att få grepp om åtminstone en av or-

Två familjer. "Titta mor, vad dom ä' välgödda." Teckning tagen ur Genève-tecknarna Dersos och Kelens samling.

sakerna till att de franska förslagen vid nedrustningskonferensen inte innehålla några förslag om nedrustning. Briand formulerade också en gång den träffsäkra satsen: "De pennor, som skriva mot avrustning, äro tillverkade av samma stål, varav gevär äro gjorda."

Krigsindustrins affärsmetoder ha vid några tillfällen ställts i blixthelysning genom skandaler, som även kommit inför en större allmänhets ögon. Överallt är syftet detsamma: att genom vilseledande och hetsande uppgifter i pressen och på annat sätt jaga upp stämningen och få parlamenten att votera ökade rustningsanslag. Vi kunna stanna inför det på sätt och vis mest belysande fallet, Shearer-skandalen 1927—1929. I stort sett avslöjade den inte något nytt, men den visade att krigsindustrin är ytterst villig att betala energiska agenter, som kunna hindra nedrustningsarbetet i Genève. Mr. Shearer var en amerikansk journalist, som 1929 stämde tre stora amerikanska rustningsfirmor med krav på 255.655 dollars, som han ansåg vara ett skäligt arvode för de tjänster han gjort dessa firmor genom sin verksamhet som korrespondent till amerikanska tidningar under tremaktskonferensen i Genève 1927. Han hade redan mottagit 51.230 dollars. Denna summa ansåg han vara alltför blygsam, eftersom konferensen ifråga verkligen misslyckades och de amerikanska firmorna därigenom gjort stora vinster. Hans uppgift hade varit att förse pressen med sådana uppgifter, som kunde oro den amerikanska opinionen och göra den avogt stämd mot arbetet i Genève. Det kan tilläggas, att Mr. Shearer varit synlig även vid årets nedrustningskonferens. Tror någon, att han denna gång kommit av lojalt intresse för nedrustningen?

Man kan i krigsindustrins stora syndaregister anteckna, hur den underblåst krigsstämningar, utspritt falska uppgifter om militära program, påverkat opinionen via pressen, sökt hetsa det ena folket mot det andra och fått regeringarna att betala mer för rustningarna än de skulle ha behövt, om tillverkningen stått under statlig kontroll. Att Nationernas förbunds arbete motarbetats mer än som avslöjats är ställt utom allt tvivel. "De, som tillverka vapen, leva av den fruktan och det hat som leda till krig. När kriget verkligen kommer, bli de feta. Mänsklighetens dårskaper och söndering äro deras dagliga bröd; de katastrofer, som utarma världen, äro deras banketter. De blomstra mest, när vi sörja över en död generation."

Lord Cecil uttalade en gång, att en av Nationernas förbunds viktigaste uppgifter vore att avskaffa den privata krigsindustrin och ställa vapenhandeln under effektiv kontroll. Tretton år ha gått sedan författarna av Nationernas förbunds akt framhöllo betydelsen av denna fråga. Under nedrustningskonferensen ha från olika håll framlagts förslag att krigsindustrin skulle tas upp på föredragningslistan såsom en betydelsefull del av problemet. Sjua år ha gått sedan vapenhandelskonventionen utarbetades; tillräckligt många stater ha ännu inte ratificerat den, för att den skall bli gällande. Försöken att reglera denna fråga ha alltså i stort sett varit resultatlösa hittills. Krigsindustrin är en mäktig och inflytelserik motståndare, som vet vad som står på spel och handlar därefter.

Det närmaste målet — även om det kanske ligger långt fram i tiden — är klart: det privatekonomiska vinstintressets avkoppling från tillverkningen av och handeln med redskapen för det militära försvaret. Om några borde väl de som mest påträngande göra anspråk på att vara patrioter och ha det egna landets säkerhet som främsta ledmotiv i sin politik vara de första att ställa sig bakom ett sådant krav. Man bör kanske inte vara alltför optimistisk på den punkten: många av dessa patrioter ha allt för många intressen gemensamma med krigsindustrin för att handla så logiskt. Menige man, mannen på gatan, folkens stora massa har oerhört mycket att vinna på den privata krigsindustrins avskaffande. Från det hållet bör man vänta sig den politik, som så småningom skall sopa bort

den kanske största skamfläcken i vår civilisation: krigsindustriens hänsynslösa spekulationer i folkens olyckor och lidanden.

Kvinnor i kamp för frihet och rätt

Den kvinnliga partisekreteraren i Hamburg, **Olga Stolten** skriver till Morgonbris om stämningen bland Tysklands socialdemokratiska kvinnor före o. efter det hårda valslaget 31 juli.

EN AV DE TYSKA PARTIKVINNORNAS VALAFFISCH. Texten lyder på svenska: Frihet — detta är vår hälsning: knuten hand lyft mot terror och reaktion. Detta är vår symbol: de tre frihetspilarna. Varje socialdemokratisk kvinna bör bära vårt märke. Varje socialdemokratisk kvinna bör hälsa med vår frihetshälsning.

Sedan ett halvt år tillbaka står den tyska socialdemokratien i ständigt stegrad kampberedskap. I Järnfronten, som av den organiserade arbetarklassen upprättats till värn mot den national-socialistiska rörelsen, få givetvis inte kvinnorna saknas.

Trots att Järnfronten är en kamporganisation, som om det blir nödvändigt, även med andra medel skall skydda arbetarklassens hotade rätt, ha vi socialdemokratiska kvinnor gått med i leden och äro på vår plats när Järnfronten kallar, vare sig det nu gäller möten, demonstrationer, spridning av flygblad o. s. v.

Framför allt ha vi kvinnor deltagit i genomförandet av symbolkampen, bland annat genom framställning av de många tusen röda fanorna med broderade vita frihetspilars, vilka fladdrat från arbetarbostäderna och utgjort ett färgrikt inslag i demonstrationerna. Genom den röda frihetsfanan har vår gamla socialistiska röda fana, vilken de sista åren genom propaganda för riksfärgerna svarttröttgult, förts något i skymundan, åter kommit till heders. Våra kvinnor ha framgångsrikt deltagit i propagandan för Järnfrontens nya märke. Vi sågo hur hakekorset började att som samlingstecken, som symbol allt starkare behärska gatorna, så att det hos de politiskt vacklande lätt kunde uppkomma den tanken att det inte mer fanns någon annan rörelse.

Men plötsligt syntes där en helt ny symbol, de blixtrande tre silverpilarna, tecknet för Järnfronten. Och varest två med dessa tecken möttes, där höjdes den knutna handen som hälsning och klar och kampglad klingade hälsningen: "Frihet!"

Trots att kvinnorna med bärandet av de tre pilarna utsätta sig för lymmelaktiga angrepp från nationalsocialisterna, som inte skämmas för att med våld riva bort tecknet, hota, skymfa, ja t. o. m. — som det berättats oss — kasta sten, trots detta bära våra kvinnliga kamrater stolt frihetspilarna för att därmed demonstrera sitt medlemskap i Järnfronten. På helt kort tid, endast fyra veckor, har Järnfrontens tecken införts i alla orter i Tysk-

Das ist unser Gruß, hochgerecht die Faust gegen Terror und Reaktion!

Das ist unser Symbol, die 3 Freiheitspfeile!

Jede Genossin trägt unser Abzeichen!

Jede Genossin grüßt mit unserem Freiheitsgruß!

land. Tiotusen, hundratusen, ja millioner bära frihetspilarna. "Mistforckenklub" (dynggreppklubb) ha motståndarna döpt Järnfronten till. Vi hoppas också en gång kunna låta dem erfara att vi kunna göra rent hus.

Vid demonstrationer och möten uppträda vi kvinnliga funktionärer i en enhetlig kampdräkt: ljusa blå blusar, röda slipsar och armtecken med de tre pilarna. Trots att vi som socialister alltid vända oss emot uniformering, har denna kvinnodräkt överraskande snart införts och bidragit till att kvinnogruppernas möten och demonstrationer, liksom fallet varit med arbetarungdomen och arbetarsporten, blivit mera uppmärksammade.

Alldeles särskilt ha vi kvinnliga funktionärer till uppgift att bedriva upplysningsarbete bland kvinnorna. Såväl inom mindre kretsar, från kvinna till kvinna, som vid offentliga församlingar och möten ha vi försökt att klargöra för kvinnorna vad valstriden gällt. Tyvärr finns det ännu många kvinnor vilka sakna politisk inställning och vilka gärna åter skulle låta göra sig omyndiga för att slippa befatta sig med politik.

Små diskussionsblad, vilka behandlat någon fråga, som särskilt angår kvinnorna, t. ex. nationalsocialisternas skymfande av våra kvinnliga ledamöter i preussiska lantdagen, ha stuckits i händerna på kvinnorna när de varit och verkställt sina torginköp. Men inte endast det, utan vi ha även uppfordrat kvinnorna att säga sin mening, och på ett ögonblick har en krets av åhörare för-

(Forts. å sid. 20.)

Det bittra systerskapet

Malmös socialdemokratiska kvinnoklubbar ha vid ett gemensamt möte uttalat önskan om att kvinnoförbundet tar frågan om steriliseringsreformen samt preventivlagstiftningen under övervägande och infordrar uttalanden från kvinnoklubbarna landet runt i så pass god tid att ärendet kan föreligga klart till nästa års riksdag. Mötet är av den absoluta övertygelsen att om frågorna nu föras fram så skola de få en tillfredsställande lösning. För att få del av de omständigheter, som föranlett Malmös arbetarkvinnor till detta beslut just nu, har Morgonbris vänt sig till redaktör *Hanna Leikel* i tidningen *Arbetet*, som givit följande intressanta svar:

Skräcken för barnet, det ofödda barnet är en obeskrivlig skräck. Tusentals kvinnor genomlida den, övervinna den eller knäckas under den, de må vara vigda eller ovigda. När skräcken kommer över dem äro de i samma båt, vandra samma vägar till läkarens mottagningsrum och därifrån till kvacksalvaren den och den och därifrån slutligen många gånger via sjukhus till bårhus och griftero. En underlig skräck.

Fosterfördrivning är ett förfärligt och ett tragiskt ord. Det vore till stor lycka och hälsa för kvinnorna om det sällan behövde användas. Så väl är det emellertid inte i vårt land, tvärtom. Det går knappt en dag utan att tidningarna omnämna en fosterfördrivningsaffär och det är en s. k. offentlig hemlighet att fosterfördrivning utföres i allt fler och fler fall. Kvinnorna veta eller få veta att ingreppet kan vara farligt, ja, kan kosta dem livet, men detta hejdar dem inte. Det går inte att tala dem till rätta i deras nöd. Skräcken regerar dem. Varenda läkare i landet kan med största sannolikhet beskriva den skräcken sådan han mött och möter den under sin praktik. Det är trista möten, tröttsamma upprepanden. Läkarens ställning mellan lagens döda paragrafer och det levande mänskliga ödet måste vara pinsamt svår. Detta har också just nyligen sagts ifrån på danskt läkarhåll. Det har

Teckning för Morgonbris av *Vicke Lindstrand*.

II. Kvinnoopinion gör gemensam sak med läkare och jurister.

blivit sagt ifrån "att vi stå inte längre ut med denna dimbildning kring ett problem, som måste fram i ljuset för att lösas". Detta märkliga skedde, när ett par Köpenhamnsläkare för kort tid sedan enkelt och öppet erkände att de utfört många fall av fosterfördrivning på senaste år. Andlig nöd och socialt elände var bakgrunden till flera av fallen men lagen bestämmer i Danmark som i Sverige att det ifrågavarande operativa ingreppet får utföras endast på medicinskt indikativ. "Vi kan inte följa lagens bokstav längre", blev svaret. Läkarna framhålla att lagen bottnar i en gången tids begrepp, att tidsförhållandena nu äro annorlunda. Och de jurydomstolar, som i Danmark fungera vid fosterfördrivningsmål, ha på sistone gång på gång tolkat lagen långt friare än både åklagare och domare. De ha vid flera tillfällen frikänt de anklagade — denna reaktion från läkarsidan väckte givetvis stort intresse och den danska pressen ägnade saken långa spalter för ett par veckor sedan. Nu ligger frågan på bordet hos läkarföreningen i Köpenhamn, som väntas ta upp den till grundlig omprövning i höst.

Saken har väckt uppseende utanför Danmarks gränser. I Malmö ha sålunda redan ett par socialdemokratiska kvinnoklubbar livligt diskuterat Köpenhamnsläkarnas aktion och man följer med spånt intresse frågans vidare utveckling. Alla torde vara ense om att förhållandena kräva rättelse, att skumrasktrafiken måste stävjas. För kvinnorna är det nuvarande systemet ödesdigert, för läkare och jurister torde det vara olidligt.

En känd kvinnlig Stockholmsadvokat skrev för någon tid sedan i en artikel i dagspressen, vari problemet tagits upp till behandling, att detta omdiskuterade operativa ingrepp, som i strafflagen går under namnet fosterfördrivning, inte uppfattas som ett brott av den kvinna, som tar steget ifråga. Hennes rättsmedvetande reagerar inte, hon känner ingen "mördarångest". Denna reflexion torde vara i det närmaste riktig. Det är inte ingreppet mot kvinnan som individ utan mot samhället, mot släktet som en gång inspirerat lagstiftarna till mer eller mindre stränga fosterfördrivningsparagrafer, men samhället har ju i våra dagar inte samma intressen att bevaka ifråga om släktets framtid och tillväxt som det hade på den tiden, då paragraferna kommo till. I stället för kvantitetsvärdet dominerar nu kvalitetsvärdet.

Under sådana omständigheter återstår i själva verket endast hänsynen till kvinnans hälsa. Det är numera den avgörande punkten och fosterfördrivningen är en fiende till kvinnans fysik. Den synpunkten bör alltså träda i förgrunden under diskussionen och den bör också angiva riktningen för den kvinnoopinion, som håller på att växa fram för att göra gemensam sak med läkare och jurister.

Att ange några riktlinjer för en sådan opinion är en svår uppgift, men så mycket torde utan vidare kunna sägas att vi kvinnor måste skjuta fram andra krav framför kravet på straffrihet för fosterfördrivning. Det senare bör hållas i bakgrunden, åtminstone tills vidare, medan kravet på preventivlagens avskaffande, på ordnad sexualupplysning och en tidsenlig steriliseringsreform bäras fram. Målet måste vara ett samhälle, där fosterfördrivningen helt enkelt mist sin aktualitet och medlen äro genomförande av ovannämnda reformkrav jämte andra socialt-ekonomiska rättfärdighetskrav.

Skräcken för det ofödda barnet bör inte, får inte äventyra tusentals kvinnors liv och hälsa. Det finns andra, bättre botemedel mot den skräcken och det är de botemedlen vi skola söka.

Det torde bli anledning att i en senare artikel återkomma till ämnet och då särskilt redogöra för såväl preventivlagstiftningens som steriliseringsreformens öden i vårt land.

Hanna LEIKEL.

Kolonister i Misione utanför föreningen Sveas hus.

Som sjuksyster i Sydamerikas urskogar

Ett nödrop från svenska kolonister.

Litet var torde erinra sig de s. k. Kirunasvenskarnas dystra emigration till Brasilien efter storstrejken 1909. De utgjorde ett hundratal familjer på inalles över ett tusen personer. De flesta av dem kommo från malmfälten i Lappland — därav namnet — och det gemensamma målet blev den redan förefintliga svenska kolonien i Brasilien, som bildats av en avläggare till den starka amerikaemigrationen på 80- och 90-talen. Nöd här hemma drev dem över haven dit där jord skulle stå att erhålla på fördelaktiga villkor. Vi minnas den olyckliga utgången. Sjukdomar skördade nära tredjedelen och naturhemsökelse det ena året efter det andra togo deras skördar och deras mod. De flesta hemförskaffades på begäran genom svenska statens försorg. Ett allt annat än prydligt minne för Sverige. De kvarvarande drogo en efter en över argentinska gränsen in i territoriet Misiones, varest stora urskogar blott väntade på yxan och fyrstickan. Med vilken bitterhet emigranterna vände hemlandet ryggen spåras i ett nyligen av den svenska sjömansparten i Buenos Aires fällt yttrande: "Vi få komma ihåg att de arbetare, som ursprungligen utvandrade hit till detta "Nya Sverige" mitt i hjärtat av Sydamerikas urskogar voro ytterst radikala till sitt tänkesätt och uttryckte bl. a. öppet sin önskan att komma så långt bort från kyrka och präster som möjligt."

Över ett tjugotal år har förlutit. Ovan nämnda pastor Båathe i Buenos Aires, som gästade kolonin en gång om året, visade vid sitt senaste besök där i våras ljusbilder från Sverige och berättar härom: "Förtjusningen var allmän. De äldre kände med rörelse igen sin barnoms trakter och häpnade samtidigt över den snabba utvecklingen, som landet genomgått sedan de reste hemifrån. För de yngre, som aldrig sett Sverige, hade det helt nyhetens behag. Snölandskapen

och fjällen, de solida gårdarna och de blomstrande industrierna gjorde på dessa tropiksvenskar ett starkt intryck." Föreläsaren blev nästan rädd att bilderna skulle väcka hemlängtan hos hans landsmän och minska tillfredsställelsen med deras nuvarande förhållanden.

Vid samma tidpunkt fanns här hemma i Sverige en liten människa, som var helt uppfylld av tanken att länka sitt öde samman med dem. Det var en sjuksköterska i Örebro. Hon hade hört att den svenska kolonien vänt sig till Svenska kyrkans missionsstyrelse och uttalat en önskan om att erhålla en svensk församlingssystem, som kunde vara kolonisterna behjälplig främst i läkarvård. Det var förresten en ansenlig rad uppgifter, som man hade i beredskap för den önskade sjuksystem, så att det var inte att undra på om hon förde en strid med sig själv om hon verkligen skulle vara djärv nog att svara ja. Hon studerade kartor och hon införskaffade alla tänkbara upplysningar om kolonien. Svenskarna voro först på platsen och grundade den nu vidsträckta byn Yerbal Viejo. Den väg de högg upp för att erhålla förbindelse med yttervärlden heter ännu på argentinska kartan Picado Sueca, Svenska vägen. Under många år av ihärdiga mödor, strapatser och umbäranden ha de där skapat sig en ännu ej sorgfri men säker utkomst och gjort sin nation respekterad och aktad. Deras näringsfång är odlingen av yerban, en stor buskart av vars blad beredes den argentinska nationaldrycken matte, som på senaste åren även börjat införas i Sverige. En mycket stor procent av kolonien utgöres av barn och ungdom, födda och uppfödda i urskogen. Nästan undantagslöst tala de svenska utan den minsta brytning. Tack vare den relativt starka isoleringen ha de lättare kunnat behålla sin egenart än t. ex. deras bröder i Nordamerika. Svenskan har t. o. m. under många år varit det dominerande

språket i trakten. Hur djupt än svenskheten sitter rotad i kolonisternas hjärtan, torde det dock blott vara en tidsfråga, när omsmältningen med de kringboende är fullbordad. Assimilationsprocessen i landet är synnerligen stark. Argentina gör av fullt förklarliga skäl allt vad det kan för att av sitt oerhört brokiga och splittrade folkelement skapa en nationell enhet. Redan finnas exempel på blandade äktenskap, där barn med svenska namn ej tala ett ord svenska utan följa moderns språk.

Provinsens namn Misiones har ju en viss likhet med ordet mission och i själva verket är det samma ord. Namnet kommer av den mission, som av jesuiterna bedrevs här på 16- och 1700-talet, och ännu liggande väldiga tempel- och klosterruiner kvar, överspunna av urskogens slingrande växtlighet, skvallrande om detta oändligt intressanta men i sagodunkel höljda tidskede. Misiones har även de sista åren kommit i ropet som turistland. Det råkar nämligen äga världens största vattenfall, de mäktiga Iguazufallen, som lära överträffa Niagara både i vattenmängd och skönhet. En ridtur genom urskogen, då den sjuder i vårblomning, erbjuder ett obeskrivbart skådespel: ett ändlöst böljande hav av grönt med lysande inslag av färgstarka, väldiga orchidéer, slingerväxter och träd, och här och där decimeterstora, granna fjärlilar i hundradetal omkring vattenpusarna på vägen. När man kommer travande lyfta de alla och solen glänsar på deras vackra vingar.

Men det var inte dessa exotiska vyer, som tjusade syster Sigrid i den merkantila skomakarstaden. Det hände sig att hon kom ut som distriktssköterska i bygderna närmast Örebro. Hon färdades från sjukbädd till sjukbädd i trångbodda primitiva hem, där det rädde brist på nästan allting, där hennes strid med sjukdom och död blev dubbelt påfrestande, därför att luften i rummen var osund och rå, sängarna utan

(Forts. å sid. 25.)

TÄNK PÅ DE ANHÖRIGA
FÖRSÄKRA ERT LIV I **FOLKET**

Linoleumfernissan
N:o **500**
är bäst!

Statarbostad på Risinge, djupt inne i skogen.

Husfäderna i förlägenhet

Morgonbris intervjuar på cykel runt bygderna

Morgonbris' interpellering bland de äkta männen i vad mån de deltaga i hemmens hushållsarbete har framkallat bestörtning och förlägenhet i de stora leden av husfäder. »Vad tusan skall man svara på det här?» har det sagts över hela landet. I de hittills avgivna deklARATIONER svaras det diplomatiskt att man griper in i hushållsmaskineriet »när det är av nöden», man går ärenden, kokar kaffe och potatis,» gör med ett ord vad man kan utföra». Men då det befunnits att frågorna tål att tänka på har det anhållits att tävlingstiden skulle utsträckas. I förlitande till att resultatet i så fall blir dubbelt intressant och värdefullt, har redaktionen flyttat fram stunden för avgörandet till efter valet, närmare bestämt den 20 september. Till dess rekognoscera vi terrängen i sällskap med Morgonbris' flygande:

Med anledning av Morgonbris' rundfråga till de äkta männen angående hustrurnas arbete beslöt undertecknad att fara på en liten rekognoseringsfärd i bygderna, närmare bestämt Sörmland. Det var inte min mening att insamla något statistiskt material utan bara att få några personliga intervjuer i anslutning till enquëten. Färden startades på Hyltingön i närheten av Stjärnhof. Den är bebodd av bönder, genomgående konservativa. Jag stannade vid en vedbacke, där två män höllo på att hugga ved och slog mig i språk med dem. Snart hade jag talat om vad saken gällde. Jag drog fram Morgonbris och visade dem enquëten. Den äldre av de båda männen blev mycket intresserad och satte på sig glasögonen. När han läst frågorna, skakade han på huvudet och skrattade. »Nej, se hushållet, det ska kvinnorna av gammalt sköta om», sade han. »Men hur går det på söndagarna? Får hustrurna arbeta hela söndagarna också?» »Jo, det måste de ju förstås», medger han. »En vill ju äta på söndagarna också.» »Och ni själv då? Vilar karlarna sig hela söndan?» »En har ju djurena att sköta om på vintern, men på somrarna går de ju ute. Och

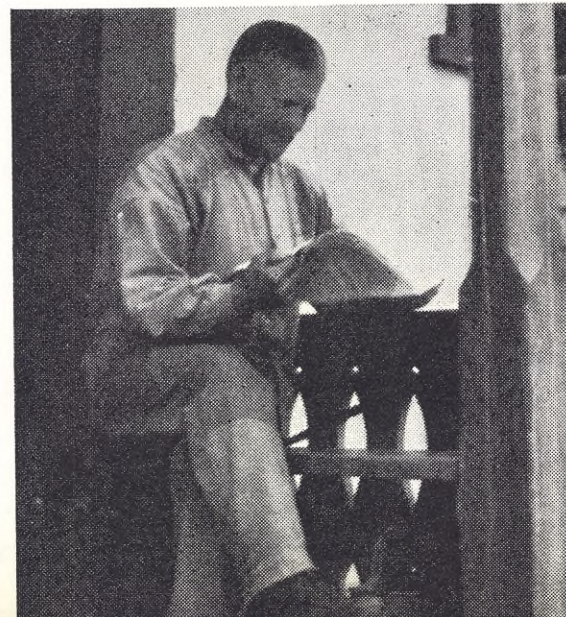
grisar och höns sköter förstas kvinnfolken.»
 »Vem bär vatten och ved?»
 »Det gör kvinnorna förstas.»
 »Tycker ni inte det är lite orättvist att kvinnorna får arbeta hela söndan, medan ni vilar er?»
 »Ja, det är deras göra», säger han och skrattar halvt förläget.
 »Hur är det på vardan då? Arbetar de längre än ni då?»
 »Ja, det gör de ju förstas. De får ju gå upp en timme tidigare och laga kaffe, för en vill ju inte gå upp förrän en har fått en kopp kaffe i sig.»
 »Och på kvällarna håller de på längre?»
 »Ja, då får de ju laga mat och diska förstas. Så det blir ju en två timmar längre arbetsdag för dem.»
 »Nå, har er hustru något extra arbete utom sina sysslor?»
 »Ja, hon väver ju förstas.»
 »För att sälja?»
 »Nej, nej, för vårt eget behov.»
 »Hur hinner hon med det då?»
 »Å — på sina lediga stunder», säger han i avgörande ton.
 Vi går ned till gården.
 »Här kommer jag med främmande, du»,

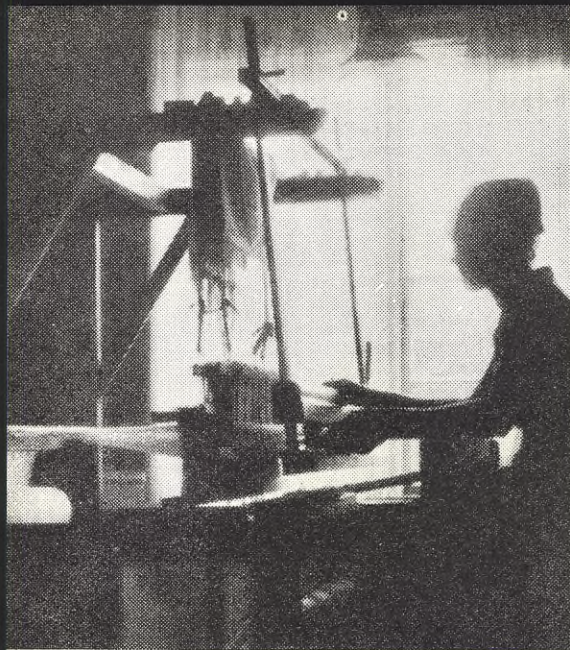

Gamla farmor sjuttio år sköter alla innesysslor.

Den duktiga sekreteraren i Sparreholms kvinno-klubb, fru Anna Käll. (Under.) Gammal "husgubbe" studerar Morgonbris' frågor till de äkta männen.

I bondgårdarna på Hyltingö väver hustru och döttrar husets hela linneförråd på lediga stunder.

"Männen ha en hård dag de också"

Statarhustru vid diskbaljan. (Undre bilden.) I tvättstugan vid Stjärnhof. Kvinnan från stugan härnedan har tio barn, den andra sju.

säger mannen till sin hustru. Hennes förvånade min förbyts i ett välkomnande småleende. När hon hör vad det är frågan om, blir hon intresserad och ber mig stiga in. Så småningom samlas hela familjen därinne och en livlig diskussion kommer i gång. Det är en gammaldags, konservativ bondefamilj, tankegången och problemställningen är ny för dem, men jag märker att det är en ovanligt trevlig och intelligent familj jag kommit in i. Jag frågar hur många barn de har.

"Fem — och ett halft dussin", svarar husefadern med ett spjuveraktigt småleende. Efter ett ögonblick går det upp ett ljus för mig. Om man gör ett långt uppehåll efter "fem" får man det rätta antalet, nämligen elva. Det räcker i alla fall! Här tillämpas tydligen ingen barnbegränsning.

"Men nu är i alla fall den värsta tiden över", säger modern. "Nu har barnen vuxit upp och kan hjälpa mig."

Vi kommer att tala om söndagarna. Det gör henne tankfull.

"Ja, nog har en fått arbeta hårt i sin dar", säger hon. "Nog är det mycket som ni karlar kunde hjälpa till med."

"Diska", föreslår undertecknad.

"Nej, om vi diskade fick de väl bara göra om det och då tog det längre tid", säger mannen avvärande. Han vill inte gärna uppge sina manliga privilegier, det är tydligt, men Morgonbris' frågor har gjort även honom tankfull och han hör på diskussionen med ett halvt förläget, halvt humoristiskt uttryck i ansiktet.

"Här går det väl an", säger en av döttrarna. "Vi är ju så många kvinnor här och far sköter ju om lagården. Men det är många ställen, där hustrurna får sköta lagården också."

"Ja, och tänk på Anna", infaller en annan. Anna är en av de fyra gifta döttrarna. "Hon måste gå med ute i arbetet hela dagarna, fast hon har fyra små hemma. Det är så mycket att göra. På de små lantbru-

ken måste hustrurna nästan alltid gå med ute i arbetet. Hennes man får ju arbeta hårt också, ofta ända till tolv på natten."

"Men Tyra har sagt ifrån nu, att hon inte orkar gå med ute längre", säger den första. "Hennes man ville alltid att hon skulle gå med ute i arbetet, men nu har hon åtta barn, så nu kan hon inte göra det längre."

"Ja, de små lantbrukarnas hustrur har det värst", säger modern. "På de större gårdarna har de ju en piga till hjälp."

"Nå, men när barnen ska komma till världen?" frågar jag. "Får ni vila något då?"

"Ja, före arbetar en ju till sista ögonblicket", svarar modern. "Det säger de ska bara vara bra. Men efteråt måste en ju vila en fem, sex dar förstås. De flesta börjar nog arbeta igen, så snart de möjligen kan."

"Det har framkommit förslag om att alla ska få vila sex veckor efter barnsängen", säger en av döttrarna. "Då kan de få tillbaka sina förra krafter igen men inte annars." Talarinnan är gift med en industriarbetare i Valla. Hon är den mest intresserade av alla och tydligen mycket bättre orienterad i tidens frågor än någon av de andra.

Slutligen får jag gå en rundtur och se på vävstolarna, där handduks- och mattvävar är uppsatta. Allt husets linneförråd, alla dukar, kuddar, mattor, gardiner och till och med arbetskläder är hemvävda.

Färden går vidare. Jag cyklar till andra ändan av Hyltingön, som egentligen är en halvö. Målet blir en gård, som skymtar fram mellan träden på andra sidan sjön. En gammal gumma håller på att tvätta. Jag slår mig i språk med henne och frågar om hon är frun i huset. "Nej, jag är farmor", säger hon. "Det är min son, som har den här gården. Och det här är min sonson." Hon pekar på en tolvårs pojke, som kommer fram och bockar sig.

Jag får veta, att gamla farmor, som är sjuttio år, sköter alla innessylsor. I det in-

(Forts. å sid. 30.)

Redaktör Arthur Engberg på Social-Demokraternas redaktion.

Vad gäller det den 18 sept.?

Arthur ENGBERG: »Kvinnor, samlens kring valurnorna som släktets vårdare och värnare!«

Vilka frågor böra kvinnorna — folkets kvinnor — gå till val på? Frågan riktas till redaktör Arthur Engberg, och hans svar lyder:

De kvinnliga väljarna böra enligt min uppfattning vid valurnorna träda fram som släktets vårdare och värnare. Alla de problem av vilkas lösning hemmen äro beroende, allt det som främjar barnens livsmöjligheter och utveckling, hör ju till kvinnornas intresssfär. Kvinnornas uppgift är sålunda att gå in för en radikal socialpolitik. För ett lands välbefinnande betyder produktionen ofantligt mycket, för att den skall kunna förbättras, måste man komma till rätta med en del missförhållanden; härvidlag kan kvinnornas valinsats bli av stort värde. Kvinnorna kunna om de förstå och vilja göra landet en stor tjänst genom sitt röstdeltagande — om de rösta på det rätta sättet.

En nödvändig förutsättning för att landets produktion skall förbättras är att kvaliteten av levande människor förbättras. Det sker bland annat genom att bostäderna förbättras. Det är en skamfläck för ett land, vilket gör anspråk på att kallas demokratiskt och kulturellt, att bostadsförhållanden och folkhygien ha så dystra sidor att uppvisa. Undersökningar rörande lantarbetarnas förhållanden, meddelandena från den kommitté vilken i som-

mar granskat de norrländska skogsarbetarnas existensnivå och provinsialläkarnas rapporter från skilda delar av landet visa allt annat än ljusa tavlor ur folkets liv. De ge tvärtom en allvarlig erinran om nödvändigheten av ett snabbt ingripande för bostadsstandardens höjande.

En bättre kvalitet av människor förutsätter bättre föda och vård av folkets barn. God, riklig och närande föda kan de ekonomiskt svaga familjerna få möjligheter till endast om tullmurarna raseras. Höjda tullar, nya tullar försvåra ytterligare tillvaron för många tusende av den fattiga befolkningen.

Skall den unga och uppväxande generationen bli duglig i sin personliga och samhälliga gärning, räcker det inte bara med att den är väl rustad i fysiskt avseende. Dess andliga vård, dess praktiska och teoretiska fostran är av stor vikt. De unga måste dansas för det levande livet, för de arbetsuppgifter av skilda slag som vänta dem. Frisk luft, sol och sälta måste få tränga in på den sexuella fostrans område.

Den radikala socialpolitiken kräver oavvisligen en grundlig dränering av samhället. Det förfärliga gissel arbetslösheten utgör får inte som hittills lamslå stora befolkningsgrupper. Det måste planmässigt skapas arbetsmöjligheter för dem som nu avstängas från

Arbetslösa

i Amerika	11 miljoner,
i Tyskland	5 miljoner,
i England	2—3 miljoner,
i Sverige	200.000!

arbetsplatserna, och för de unga som aldrig fått tillfälle pröva sina krafter. Hemmens vara eller icke vara äro ju först och främst beroende av att det finns arbetsmöjligheter för familjemedlemmarna.

I ett samhälle som gör anspråk på att representera humanitet får man inte heller glömma att skydda de svaga krafterna. Våra gamlingar som fullgjort sitt värv ha rätt till verklig omvårdnad. Folkpensioneringen måste revideras, om den skall bli effektiv, bli till båtnad för sjuklingar såväl som för åldringar, för både husrur och barn, som blivit undanryckta sitt ekonomiska stöd.

Kvinnorna som värnare av livsvärden — av livet självt — må icke förbise att varje politiskt val innebär ett närmande eller fjärande mellan folken, ett fastare murande av rättens och fredens rike — eller ett avstannande i det arbetet, vilket kan innebära ökad splittring och medföra de mest ödesdigra konsekvenser. De frågor jag i största korhet omnämmt, betonar redaktör Engberg slutligen, utgöra för det socialdemokratiska partiet viktiga krav. Socialdemokraterna ha gått in för dessas genomförande, i vad mån detta skall kunna ske beror på hur starkt vårt parti blir representerat i riksdagen.

Kvinnorna må inte glömma det inflytande de ha på representationens sammansättning, inte glömma att 1932 års val är av största vikt, att dess verkningar sträcka sig långt ut i framtiden.

Varför tar det så lång tid

innan en fråga vinner lösning i riksdagen?

— Ja, det är en fråga, som inte minst riksdagsledamöterna haft anledning att grubbla sig gråhåriga på, svarar fru Agda Östlund vid hänvändelse från Morgonbris. När man väcker en motion i riksdagen är man naturligtvis mycket angelägen om att den blir tillstyrkt och överlycklig om den blir tillstyrkt. Det blir då i de flesta fall till utredning. Sedan må den motionerande vara hur otålig som helst, motionen ligger där den ligger i god ro. Ordet utredning har heller ingen riktig god klang, ty de flesta veta att det betyder ett dröjsmål på obestämd tid, men det har hittills varit den enda utvägen. Jag kan som ett exempel nämna en fråga, som legat mig mycket varmt om hjärtat och i vilken jag jämte några kamrater väckt en motion år 1924 i samband med lagen om samhällets barnavård, nämligen om möjligheten att bereda pension åt änkors barn. Utskottet hade tillstyrkt förslaget "till utredning", som antogs i kamrarna utan diskussion och nu har åtta hela år gått och ännu har frågan inte kommit just närmare sin lösning. Här kan knappast tillämpas skaldeorden "intet är som väntans tider", ty om man tror på en sak som rättvis och möjlig att genomföra är det pinsamt att ingenting kunna göra utan bara avvakta. Nu är denna fråga ju remitterad till den kommitté, som har att utreda förbättring av vår folkpensionering och man får sätta sitt hopp till att kommittén verkligen tar sikte på den stora sociala nödvändigheten av denna barnpension.

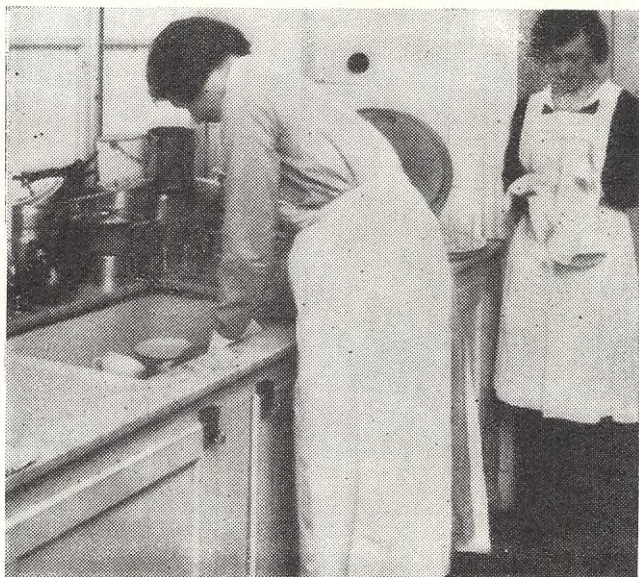
— Men skola vi för all framtid vara beroende av dessa dröjsmål?

— Det beror på medborgarna själva. Det är ju lika i alla frågor, som gälla sociala reformer. Det ena partiet anse dem onödiga, det andra att allting blir för dyrt och socialdemokraterna, som betrakta uppoffringar från statens sida för samhällets trevnad och folkets hälsa berättigade, ha icke en så stark representation att de ensamma kunna genomföra än så önskvärda reformer.

Frågan om förbättringar i folkpensioneringen

är för närvarande, på grund av socialdemokratiska motioner, föremål för undersökning och kommer med all sannolikhet upp till behandling av riksdagen under den kommande perioden. Socialdemokraternas krav här är: pensionering på vilka de gamla kunna leva. Om någon samhällelig förpliktelse kan anses oomtvistlig, så är det väl förpliktelsen mot de medborgare, som efter att ha givit samhället sin kraft icke längre kunna arbeta för sin försörjning. Den förpliktelsen skall emellertid icke fullgöras så snålt, att de gamla belastas med ständiga bekymmer för morgondagen, utan trygga en god omvårdnad.

Stöd de socialdemokratiska framställningarna

rörande förbättrade utbildnings- och arbetsförhållanden för de i husligt arbete anställda. Även här gäller det att föra fram en mycket eftersatt grupp till full delaktighet i den sociala omvårdnaden, trygga dess frihet och trevnad genom åtgärder för arbetstidens reglering, ordnad fritid, goda bostadsförhållanden etc.

Socialdemokraterna kräva åtgärder

för att bereda arbete och arbetslöshetsförsäkring. Å andra sidan reducerade militärutgifter. Högerns sparsamhetskrav rikta sig väsentligen mot först de sociala utgifterna. Däremot har högern aldrig upphört att förklara ökning i militärutgifterna för oundgänglig.

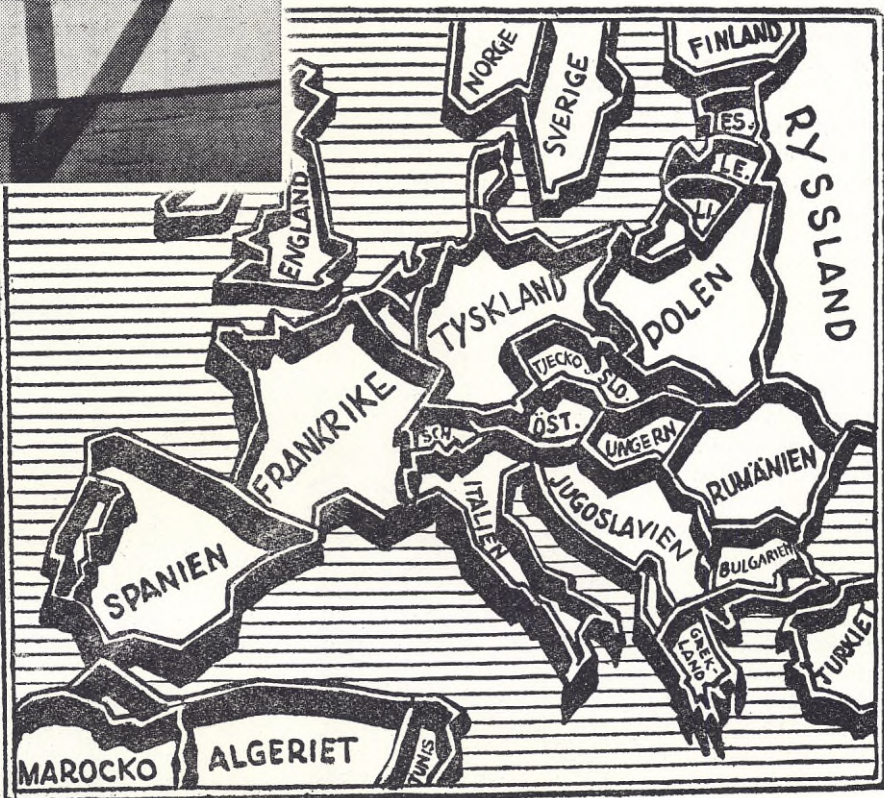

Anders Örne

Världshushållet och kvinnorna

Front mot gärdsgärds-politiken!

En av Socialdemokratiska kvinnoförbundets valbroschyrer.

JUST I DESSA DAGAR följer varje människa, som gör anspråk på att verkligen leva, med spänning världshändelserna.

Jag tänker mig att en mor eller far, som äro intresserade socialister, i dag taga fram barnens kartbok och titta ut över länder och folk. Kanske berätta för de största pojkar och flickor om hur vår sak står i olika länder eller vad som för sig på den stora världskartan av politiska eller andra händelser.

Tyskland ha vi nu i veckor tittat på. Berlin, Braunschweig, Hamburg, München. Vi undra: Hur skall det gå? Skall demokratien och de olika tyska staternas

självständighet klara sig gentemot en konservativ riksregering, behärskad av Hitlerpartiet?

Polen. Där pågå alltjämt förtryck av socialdemokrater och radikaler från diktaturens sida. Det polska soc.-dem. partiet har utfärdat ett upprop, där det konstaterar, att världssituationen efter Japans våldspolitik i fjärran östern och Hitlers och kejsarpartiets framgångar i Tyskland blivit oerhört kritisk. Men partiet manar soc. dem. till lugn, att ej låta sig förledas till våld eller förtvivlan. Det är inte lätt att behålla lugnet i ett land, där ostraffat politiska motståndare kroppsligen misshandlas.

Vi bläddra i kartboken!

Argentina. Där rapporterar partiet en ökning från 9.601 under 1929 till 19.223 under 1932. Under tiden har det skett en statskupp, som vi såg i tidningarna 1930. Partiet är i stark inre och yttre tillväxt.

Amerika. Läs under en vecka allt ni få tag i om Amerika. Förutom om olympiaden i Los Angeles. Om Hoover. Om Al Smith. Om den gamle lejonjägaren Teddy Roosevelts släkting, krymplingen Franklin T. Roosevelt, som nu är guvernör i staten Newyork, men kanske på sitt radikala program kan bli president vid valet sent i höst. Amerika som är den store fordringsägaren till Europa. Amerika, som inte längre är de lyckliga rikas land och landet, "där alla duktiga arbetare ha 3 rum och kök och bil". Amerika, vad skall det ske i Amerika, där millioner arbetslösa gå på vägarna och bankirerna göra bankrutt?

Spanien, som förra året förvånade världen med en revolution, har ett soc. dem. parti, som med spänning följer socialdemokraternas i Tyskland kamp mot monarkister och fascister. Men Spaniens socialdemokrater ha inte bara en landsflyktig Alfonsos anhängare att hålla stängen. Spanien har en del, det gamla förnåma Castilien, som vill bli självständigt. Apropos Spanien, så har den kvinnliga chefen för Spaniens fängelseväsen, hon tillsattes efter revolutionen, måst avgå för att hon velat införa modern fängvård i sitt land.

Besinna, att medan en del människor i Europa tycka att framtidens lösen är Pan-Europa, Europas förenade stater, så gå andra och drömma om var och en sitt eget lilla rike, med tullar, militär och alla gamla borst mot yttervärlden. Det nationella självhushållet med Hitleranda.

Det är två världar, som slåss nu i Europa och i världen.

Vilken värld skola de svenska kvinnorna rösta för den 18 sept. 1932?

Biograferna, filmen och inte minst vår egen Greta Garbo

driva omedvetet propaganda för ett nytt samhälle hävdar författarinnan Sigrid Gillner. De förkunna för publiken, vad människan kan åstadkomma av kläder, föda, hus och hem m. m. Särskilt talar filmen och dess stjärnor till kvinnornas praktiska och materiellt begärande modersinstinkter. Den säger dem att inte nöja sig med kyffenas mörker och trånghet, som förtvinar och misshandlar det sunda, friska livet. Den uppammar en protest mot det, som fördärvar och förfular människokroppen. Den väcker längtan till vackra och rymliga bostäder, som ge möjlighet till vila, vederkvickelse och kroppsvård. Den föder tanken, att kroppsarbetarnas klass, dess manliga och kvinnliga yrkesarbetare ha rätt att få del i och njuta av, vad en allt skickligare och framgångsrikare arbetsteknik kan skapa ifråga om kläder, livsmedel, bostäder, transportmedel, redskap och maskiner av alla slag. Arbetarna skola icke enbart producera allt det, som kan göra jorden och människolivet bättre, för dem som ha pengar. Arbetarna skola också själva få konsumera och använda det, som vår materiella kultur kan frambringa. Det gäller framför allt i fråga om det, som kan ge människan hjälp i kampen mot förgängelsen, det som kan göra hennes kropp frisk och sund och ge hennes själ utsikt och lyftning.

Allt detta förkunnar filmen. Och Greta Garbo! Ty tiden har mycket gott och är full som aldrig förr av goda produkter. De måste bara bli åtkomliga för alla.

Greta Garbo. Filmbild från Metro-Goldwyn-Mayer, Atlantic.

Modern arkitektur
av Welzenbacher.

Valkampanj i miljonstaden

sådan en svenska sett den

Achtung, Achtung, Achtung!" Vi rusa alla till fönstren, på gården står en klunga arbetare i torftiga, slitna kläder. I samma nu klingar Internationalens kända toner ur strupar, som väl känna denna proletärerernas gemensamma sång. Vi lyssna, sällsamt gripna. — — — "åt alla lycka bär", det är allvar här. Nöden är intet spöke, man har länge känt den bistra verkligheten. Men hoppet, tron på en ljusare framtid, klingar här emot oss i Internationalens toner. Då sången tystnat, stiger en av männen ut på gården och håller ett agitationstal. "Arbetare, kamrater i proletarietet" — — —. I fönstren lyssna män, kvinnor och barn till hans kraftiga stämman, som stiger upp ur den djupa gårdens dunkel. Valkampanjen har börjat, ett "Achtung" till varje röstberättigad medborgare. En kraftmätning mellan de olika partierna. Maningen: Upp till val! när fram till alla. I hemmen, på kaféerna, i affärerna och på gatorna, överallt talas det om valet. Ingen, vem det vara månede, kan undgå att lägga märke till den "valstämning" som behärskar allt och alla.

Gatorna lysa röda av flaggor, som lägenhetsinnehavarna placerat i sina fönster. Det ger ett intryck av på samma gång fest och bistert allvar. Mången har satsat sina sista slantar för anskaffandet av en fana, som representerar hans politiska åskådning. Var man än går i staden, överallt finns det flaggor. I proletärsstädsdelarna härska arbetarpartiernas färger, men i det burgna Berlin är hakkorsfanan i majoritet. Partilokalerna och tidningarna ha dekorerat sina fönster, ja, stundom hela husfasaderna, med fanor och valaffischer. Affärsinnehavarna skänka sina kunder små pappersflaggor, vilka med förtjusning anammas av barnen, som med sin samlarvurm försöker få så många olika som möjligt. En

liten pys håller i sin knubbiga hand färger, som representera partier, vilka nu gå ut i en kamp mot varandra, våldigare än någonsin... Bilister och cyklister ha prytt sina fordon med små vimpelar, ja, till och med barnvagnarna äro smyckade med dem.

En tidning i Berlin har roat sig med att räkna ut vad detta "flaggkrig" kostat och kommit till en summa på 200.000 rmk. Stadens annonspelare, vilka ägas och uthyras av ett bolag, ha alla tagits i bruk för valkampanjen. De lysa som granna smycken mellan de grå husfasaderna. Varje dag ständigt nya affischer, nya färger, nya ord. Också här utkämpas ett "krig", ett "papperskrig", vilket nådde sin kulmen valdagens morgon, då en stor del av annonspelarna antändes. Brandkåren fick redan vid fyra-femtiden rycka ut och sedan fortsätta från det ena stället till det andra för att släcka. Renhållningsverket fick extra arbete på söndagsmorgonen med att sopa efter alla "eldsvådorna". Verkets personal har för övrigt haft mycket att göra de senaste dagarna. Gator och trottoarer ha även tagits i anspråk för valkampanjen och bemålats med upprop till väljarna. På en del ställen har man också målat på hustaken, vilket säkerligen inte husägarna se med goda ögon, ty man har inte nöjt sig med rödfärg, utan använt oljefärg och tjära. Det regnar inte bort i första taget.

De i en valkampanj oundgängliga flygbladen ha översvämmat Berlin dessa dagar. Här finns tusende arbetslösa, som hela dagarna sysselsätts med spridandet av dem. Man kan inte gå ut i mjölkbutiken utan att få ett flygblad i handen och brevlådan fylles för var dag av dem. En del ha format som små tidningar. Kvällen före valet körde stora lastbilar genom gatorna och ströd-

Kvinnor i kamp.

(Forts. fr. sid. 11.)

samlat sig, varvid våra kvinnliga funktionärer blivit i tillfälle att uppvisa förljugenheten hos motståndarna och klarlägga socialdemokratiens mål och strävanden. Sådana små gatuförsamlingar ha vi arrangerat i myckenhet. Men vi ha också på förmiddagarna inbjudit husmödrarna till friluftsmöten på de gröna platser, som finnas mellan en del huskomplex.

Vid stora offentliga möten ha kvinnor från skilda verksamhetsgrenar sammanslutit sig i en stor kvinnofront, husmödrar och mödrar, skilda till åskådningar, men eniga i viljan att värja sig mot det hotande tillbakaträngandet av kvinnornas medborgerliga rättigheter.

Kvinnor ha talat till kvinnor. Husmodern har slutit upp bredvid konstnärinnan, industriarbeterskan bredvid den kommunalanställda, den kvinnliga läkaren bredvid den kvinnliga politikern o. s. v. Vidare ha kvinnogrupperna använt sommarutflykterna till anordnande av propagandamöten på landsbygden. Långt ifrån ha landsbygdens kvinnor kommit i stora trupper, på cyklar, bilar och lastbilar, smyckade med friskt löv och röda frihetsfanor, glada sjungande resenärer, bland vilka det säkert varit många som för första gången i sitt liv lämnat den egna byn.

Dessa kvinnodagar skola säkert länge förbli i god hågkomst bland landsbygdens kvinnor. Man bjöds ej blott föredrag utan också lättare underhållning vid ett med blommor smyckat kaffebord. Sångerskor och idrottskvinnor ur arbetarleden förljuvade timmar-

na, och mångfaldiga voro de vänskapliga förbindelser, som knötos mellan land och stad.

På ett kvinnomöte den 22 juli i Hamburg, vilket var besökt av 8.000 kvinnor, överbringade den engelska kvinnliga arbetarledaren Ellen Wilkinsson hälsning från den engelska arbetarklassen. Även från de svenska kvinnorna kunde vi denna dag till kvinnorna i Hamburg genom brev från Morgonbris och den svenska kvinnliga partisekreteraren förmedla hälsningar och välgångsönskningar, vilka mottogos på det hjärtligaste.

Alla dessa sympatibevis och uttryck för samhörighetskänslan hos arbetarklassen i hela världen gör oss starka och glada och vi tillropa våra svenska systrar:

Hav förtroende till den tyska socialdemokratien! Vår rörelse skall hålla ut i kampen till dess seger är vunnen. En svår strid ligger bakom oss, men vi veta, att vi ha att utstå en ännu hårdare kamp. Den 31 juli är intet nederlag för den tyska socialdemokratien. Vi ha tappert slagits mot fienderna från alla sidor. Vad än må komma: Kvinnorna hålla ut i kamp och nöd. Vi skola bringa det beviset att vi äro äkta kamrater.

HÄR KÄMPAS MED ALL KRAFT FÖR FRIHET OCH RÄTT

FRIHET!

Olivia Nordgren, Trelleborg, vars återkomst till andra kammaren är given.

de ut flygblad och på valdagen kretsade flygmaskiner över staden, från vilka ett regn av miljontals flygblad föll. Den mest förhårdade valskolkare måste gripas med. Man har också i Tyskland nu kommit upp till 84 % röstande av alla röstberättigade. Kvinnorna gå fram till valurnorna, de fattiga pressade av nöden, vilken nog i många fall varit orsaken till att deras intresse för samhällets angelägenheter vaknat. Männens långvariga arbetslöshet, den minimala hjälp fattigvården kan lämna och de hundratala nödförordningarna, vilka hårdast drabba arbetarna, allt har bidragit till att kvinnorna i allt större och större utsträckning vandra fram till valurnorna.

Det aktiva politiska intresset har, efter revolutionen, över huvud taget starkt ökat i de bredare folklagren. Nöden har framkallat en reaktion, vilken varit en bördig jordmån för politisk propaganda. Politik är det givna samtalsämnet man och man emellan. Det är inte ovanligt, att se en grupp människor stå i en gathörna och diskutera de politiska dagshändelserna.

Privat vapeninnehav är liksom i Sverige förbjudet, men trots det äro organisationerna i mycket stor utsträckning beväpnade. De rika vapnen mot varandra, glömska av att de äro medborgare i samma stat, glömska av att de äro kamrater i proletariatet.

Valdagen kl. 8 f. m. öppnades vallokaler. Berlin var tidigt uppe och gatorna fulla med folk. Överallt polispatruller, vilket tycktes onödigt i söndagslugnet. Nu var kampen slut, nu väntar endast resultatet. Utanför vallokalerna postera plakatbärarna i uniform. Väljarna komma i en jämn ström, somliga unga och segervissa med något av trots i ögonen, men många trötta, hopplösa med armodets stämpel i de av umbäranden härjade dragen. Många av kvinnorna ha på samma gång gjort söndagsmorgonens uppköp och bära med sig påsar och mjölkkanor. En del har också den lille minste med sig. I Berlin räcker inte skolorna till för vallokalerna. Många äro inrymda på de talrikt förekommande "Kneipen". Där kan berlinaren på samma gång få sin "Bier", något som han inte blir ledsen för. För de resande är vallokaler inrättade på järnvägsstationerna och här är valtiden utsträckt till kl. 12 midnatt.

För att få rösta där är det emellertid nödvändigt att vara utrustad med "Stimm-scheine", ett legitimationspapper, som man i förväg anhåller om hos myndigheterna.

Ett stort ögonblick

Alltsedan kvinnorna erhöllo politisk röst-röst och valbarhet har den stora frågan för dem varit hur de också skulle erhålla en större representation. En av de första kvinnliga representanterna i riksdagen fröken Elisabeth Tamm lyckades vid en diskussion i andra kammaren på ett ypperligt sätt belysa skillnaden i styrkeförhållandet med orden "Här sitter nu 375 män och 5 kvinnor". Disproportionen är allt för stor. Under riksdagens senaste period ha tre kvinnliga representanter haft plats i riksdagen. Ingen har kunnat undgå att erkänna sanningen och den djupa innebörden i ovan citerade uttryck och en alltför obetydlig representation kan knappast sporra till storartade resultat.

Framförallt torde de få kvinnor, som haft tillfälle att deltaga i riksdagens arbete, känt detta förhållande som en hämmande brist.

Det måste därför erkännas som ett stort ögonblick, när Stockholms arbetarekommun beslutar att på valbara platser föra fram två kvinnliga kandidater. Det är ett ärligt steg av rättvisa och erkännande åt den kvinnliga väljarkåren, som med säkerhet skall komma att uppskattas av denna. De stora ekonomiska frågor som vid årets valrörelse överskugga alla andra problem äro ju lika djupt ingripande i allas vårt liv. Vi ha inom den kvinnliga väljarkåren oerhört stora grupper av arbetande kvinnor, fabriksarbeterskor, sömmerskor, kontors- och affärsanställda samt hembiträden som i likhet med arbetarklassens husmödrar med glädje böra kunna hälsa detta erkännande åt kvinnornas större rätt till representation.

Måhända är detta upptakten till en ny tid även ute i landet så att de socialdemokratiska organisationer där, som har den största kontakten med det arbetande folket — män som kvinnor — och räknar dem alla bland sina väljarskaror, börja lyssna till kravet på mera verkligt medarbetarskap från kvinnornas sida.

Det gäller för kvinnorna från de tusen sinom tusen hemmen inom arbetarkvarteren att på valdagen möta upp med den rätta röstsedeln och rösta med **socialdemokratiska arbetarepartiet**. A. Ö.

Så går dagen, middagstimmarna äro heta, berlinaren går hem och svalkar sig på sin balkong och väntar på kvällen. Då äro gatorna åter fulla av folk. Tidningsförsäljarna ha en av sina stora dagar. De som gratis dela ut valresultaten ha på mindre än tio minuter blivit av med alla sina listor. På restaurangerna och kaféerna samlas man omkring högtalarna, de som ej fått någon plats inne, stå på gatan utanför. Förr meddelades också valresultaten ute i staden med tillhjälp av skioptikon och högtalare, men det har man varit tvungen att gå ifrån, emedan det alltid föranledde oroligheter. Resultaten inkommo nu undan för undan, se senaste mellan tre och fyra på måndagsmorgonen. Några timmar senare hade morgontidningarna sina upplagor färdiga och många väntade ute i staden på deras ankomst.

På måndagsmorgonen var det åter en vanlig vardag i Berlin, flaggorna voro försvunna ur fönstren, annonsplakaten stodo tomma och "Kneipen" lågo ödsliga. Det kändes egendomligt efter den starka hetta, som denna valkampanj utvecklat. Men nu har stormen bedarrat för denna gång, det återstår bara att se resultatet. Folket har talat...

Berlin i augusti 1932. Linnea MALMLÖF

Nya kvinnliga riksdagskandidater på Arbetarepartiets Stockholmslista: Ruth Gustafsson, Hulda Flood, Greta Agerby.

Agda Östlund kommer åter till andra kammaren.

KLYFTAN ROMAN AV ELLEN WILKINSON

Oversättning från engelskan av Rickard LINDSTRÖM

Forts. fr. föregående n:r)

VAD SOM REDAN HÄNT

Joan Craig är en vacker, tjugosexårig kvinnlig fackföreningsfunktionär, som blivit trött och uttråkad av alla små vardagliga bestyr. Hon vill helst ge allt på båten. Men så dyker plötsligen någonting upp, som ger hennes liv nytt innehåll. Det drar samman till en stor strid inom Englands sociala värld: gruvarbetaravtalet, omfattande en miljon arbetare, är uppsagt och arbetsgivarna vilja med regeringens hjälp pressa ner de redan låga lönerna. Joan tycker att hennes livs största äventyr rycker an. Hon får följa med sin chef, förtroendemannen William Royd, till de avgörande förhandlingarna i London. I den brittiska huvudstaden har hon fina bekanta i de litterära, halvbohemistiska kretsarna. Hon tar in hos en av dem, den förtjusande halvgamla fröken Mary Maud Meadows, som bebor en komfortabel lägenhet i den "litterära" stadsdelen Bloomsbury. Lyxen hos Mary Maud sticker starkt av mot tillståndet i de arbetarhem, Joan är van att se.

Så snart hon vilat ut sig efter resan — hennes fackföreningscentral är belägen i en landsortsstad — ger hon sig iväg till konferenslokalen. Hon får dock icke komma in i det allra heligaste. I konferensen väntar hon stiftar hon bekantskap med ett antal journalister, bland dem den högt skattade novellförfattaren Tony Dacre. Hon blir snart i tillfälle att träffa dennes hustru, en vacker lyxkvinna, som sysselsätter sig med diverse intellektuella hobbies, och som är mest rädd för den hotande strejken, därför att den skall korsa hennes planer om vissa teaterevenemang. Tonys hustru, Helen, förkunnar att hon icke skall dra sig för att anlita strejkbrytare, om det blir nödvändigt för hennes planer. Joan känner sig fientligt stämd mot Helen, och hennes känslor bli inte vänligare, när hon kommer under fund med att Helen genom sin livsföring och sina intressen kommit i en ohjälplig motsättning till Tony, vilken Joan från första stund fått mycket sympati för.

Efter sammanträffandet med Helen återkommer Joan till den avgörande konferensen. Hon lyckas krångla sig in i lokalen och blir vittne till förhandlingarnas dramatiska slutakt. En överenskommelse är omöjlig. Den stora striden måste bryta lös. För Joan känns det som en befrielse. Äntligen får hon vara med om något stort, äntligen får hon göra verklig nytta. I det dramatiska ögonblicket träffar hon ytterligare en man i gruppen av journalister. Hans namn är Gerald Blain. Han har tjänstgjort som flygare under kriget och hans erfarenheter har ställt honom i harnesk mot hela samhällssystemet. Blain har brutit med sin rike fader och darrar nu av iver att få ställa sig i den socialistiska rörelsens tjänst. Han är känd som en enstöring och kvinnohatare, men Joan lyckas genast komma på god fot med honom.

— Kom nu till jorden igen, ni båda, och betrakta det problem, som vi alla står inför. Kolgruveägarna kan inte få gruvorna att betala sig, vilka nu skälen därtill äro: antikverade driftmetoder, världsläget, guldstandarden, konkurrens på kniven. De önskar att minska lönerna. Vi säger då: "Gruvarbetarnas löner är låga nog förut, ni måste försöka någon annan väg. Gruvarbetarna önskar att det försökes med socialisering. Majoriteten inom en expertkommission har förordat detta." Strejkar vi för gruvornas socialisering? Kan vi det? Det skulle åtminstone vara ett klart och bestämt förslag, men regeringen kommer med det begripliga svaret att den med folkets vilja kommit till makten såsom en anti-socialistisk regering, och om vi önskar en socialistisk åtgärd, får vi först skaffa oss en socialistisk majoritet. Vad finns då kvar? Sedvanlig facklig aktion. Vi säger till arbetsgivaren: "Ni får inte sänka gruvarbetarnas löner. Vi ska' ruinera alla andra industrier innan vi tillåter detta. Ni vill inte låta oss komma med förslag för att bemästra situationen. Det kommer då på er lott att finna botemedlet." Gruvägarna visar sig strama liksom förra juli, och det hela slungas tillbaka på regeringen. Det är uppenbarligen så, att om vi kan komma till någon uppgörelse med regeringen, så

är det till ingen nytta att offra åt hysteri och att slå sönder den fredliga förhandlingens metoder.

— Det är i alla fall ett fånigt jobb. Varför kunde de inte använda en del av de där subsidierna för att reorganisera industrien? frågade Dacre.

— Ordet reorganisation har en smak av socialism. Varje människa som har ett litet stycke egendom säger: "Det här är mitt. Min vilja är lag, när det är fråga om detta." Man kan inte styra en komplicerad civilisation som vår, om den består av en mosaik, sammansatt av sinsemellan främmande bitar av privat egendom. Vi försöker att klara den saken, fast det går dåligt. Men en strejk kan inte sopa bort den där mosaiken, om den inte övergår till en revolution. Det är det som mest bekymrar mig i alltihop det här. Vi stå i en situation, då vi inte kan avvärja strejken, men jag kan i alla fall inte fatta, vad det skall bli för nytta med den. Blain kände sig bortstött, men Dacre blev intresserad för denne välbalanserade, klarsynta man.

— Antag att regeringen är klar? frågade han. Antag att dess bluff rår på er? Kan det inte bli en revolution av det?

— Endast om regeringen är dåraktig nog att häkta mina kolleger bland fackföreningsledarna. Så länge de har trådarna i sin hand finns ingen fara för revolution.

Blain knäppte sina händer i en spefull bön.

— Jag bönfaller dig, evige ande, var du än må finnas, förmå Churchill att häkta Landsorganisationens representantskap och låt honom skynda på med saken.

— Vad i alla dar, Gerry, du får faktiskt inte prata på det där sättet, bannade Mary Maud. Herr Royd, jag har aktier i kolgruvor och jag blygs för min klass. Men en revolution skulle inte göra något gott. Jag är glad över att det finns förnuftiga män som ni i spetsen för det hela.

Royd sände henne en egendomlig blick. Hans ögon voro hårda.

— Jag skulle inte utan vidare frälsa er från revolutionen, fröken Meadows. Jag har nyligen rest igenom gruvdistrikten. Jag skulle sätta mig i spetsen för en revolution i morgon dag, ifall det fanns den minsta möjlighet att få igång en. Vårt folk är mycket för tålmodigt, olyckligtvis.

— Ni kommer mig att darra. Jag är glad för att vårt folk inte är likt dessa överspända ryssar. Men vad ska' vi nu göra allesammans?

— Det var en påminnelse, sade Royd. Vad gör du i morgon, Joan? Jag har det där stora mötet i Shireport. Det är omöjligt för mig att resa dit, och vi kan inte låta dem bli utan talare. Kunde inte någon av dina vänner åka dit med dig i bil? Det vore inte bra, om du blev hindrad av svårigheter med tågen.

— Vårt första jobb. Någonting påtagligt till sist, sade Blain. Ursäkta, att jag blandar mig i så här, Joan. Låt mig köra er. Jag vill se hur folk tar allt det här. Min gamla kärra ska' nog komma dit på något sätt. Eller får jag låna din för den stora sakens skull, Mary Maud?

— Naturligtvis, men kan inte jag få bli med också — och Tony? Låt oss fara allihop, sade fröken Meadows. Hon önskade få dela all denna spänning.

— Vill fröken Craig ha oss med? Tonys röst var nästan hård. Joan såg överraskad upp.

— I himmelens namn! När blev jag fröken Craig? Frågan är: Kan någon av er två tala i fall mötet är överfullt?

— Joan, kära barn, värtalighetens källor svalla inom mig, sade Blain med en illustrerande åtbörd. Om det inte är så, är det åtminstone curryn, men jag känner mig i alla fall i stånd att tala till hela universum. Mary Maud, du har hand om kommissariatet.

Carnusol rengör och polerar möbler m. m. utan att lämna fett efter sig.

Absolut oskadligt för ytan. Pris pr flaska Kr. 1:25.

Säljes i alla Färg- och Kemikalieaffärer.

Fabrikanter: WINGÅRDS, MALMÖ.

Jag ska' köra och Joan ska' tala.

— Och mitt arbete? frågade Dacre.

— Tony ska' se efter Joan, grymtade Blain. Och de två männen ögon möttes. Dacre förde Joan och Mary Maud tillbaka till Gordon Square. Han satt stilla vid elden, medan Joan berättade sina äventyr. Telefonen ringde.

— Till dig, Tony. Mary Maud hade svaret. — Det är Helen.

Av hans tvära enstaviga svar kunde Joan inte få någon aning om vad Helen sade.

— Det är bra. Jag ska' ge mig av nu. Jag är vid Gordon Square. Tony lade på luren och såg på Mary Maud. Hon klap-pade honom på handen.

— Svårt?

— Mycket.

— Det blir inte bra med Helen förrän du gör slag i saken med henne och vinner.

— Det är vissa segrar, som kanske inte är värda att vinnas.

— Tony, det tjänar ingenting till. Det gäller hela ditt liv. Ditt arbete visar det. Det har blivit bittert, cyniskt och inte alls likt dig. Det föreföll Joan som om Mary Maud fortsatte någon gammal diskussion mellan henne och Dacre.

— Femtonde upplagan av "Förlorade själar"!

— Jag bryr mig inte om ifall det är femtonde miljonen. Denna bok är inte du. Det är Helens makt över dig.

— Min kära vän. Och Tony lutade sig över henne och kysste hennes hår.

— Kommer du tillbaka?

— Jag ska' komma tillbaka till er båda. Han lämnade rummet.

— Vad är det för något mellan dem? Joan hade fått en bekväm plats i en stol och kände sig upplagd för litet prat.

— Du har träffat Helen. Vad säger du om henne?

— Jag tyckte hon verkade så kyelig. Vacker på ett egendomligt sätt, eller i vart fall — ovanlig. Jag antar att hon är mycket intelligent.

— Djävulskt intelligent. Ja, djävulskt är det rätta ordet. Hon kan vara nästan hemskt grym — och hon känner Tony in i minsta skrymsla. Vilken skillnad det blivit på honom, sedan han gifte sig med henne!

— Hur så?

— Han var så munter — inte likt Gerald så att det fyllde hela omgivningen, utan på ett soligt sätt och så osjälviskt som den helige Franciskus själv. Hon har begagnat allt detta. Utnyttjat honom för sina egna syften till det yttersta. Om han gör uppror vet hon precis var hon ska' slå för att sára mest. I början var det mest likt ett barn som höll på att torteras.

— Men varför tål han det?

— Han älskade henne passionerat, då de gifte sig. Ibland tror jag, att han hatar henne nu. Men ingen vet vad Tony verkligen tänker i dessa dagar. Han har byggt upp ett skal att gömma sig i. Min stackars Tony!

— Kan han inte lämna henne?

D

et är ej något fel när man säger att händerna kunna vara vältaliga. En slarvigt skött hand är avskräckande, då däremot en välvårdad hand vittnar om förfining och är en njutning att skåda. En stor hand är lika vacker som en liten, endast den är välkött. Såväl kvinna som man är skyldig sig själv att vårda händerna väl.

Sköt Edra händer så de bliva vackra händer. Efter tvättningen på kvällen ingnid händerna omsorgsfullt med Maniol så att cremen helt absorberas av huden. Massera uppifrån och ned. Se hur händerna av behandlingen bliva vita och mjuka samt hur narighet och hudsprickor läkas. Maniol är speciellt avsedd att skydda Edra händer och bevara dess smidighet.

MANIOL
HÄNDERNAS BESKYDDARE

— Lämna en man sin hustru om det inte är med en annan kvinna? Det har inte varit någon annan kvinna i Tonys liv. Helen har sett till det. Det är ett stort övertag för en kvinna, om hennes man arbetar under hennes ögon. Förresten måste han gå snällt i tröskvandringen för att betala hennes räkningar.

— Jag trodde hon också arbetade!

— Det gör hon. Förtjänar mycket men gör av med ännu mera. Tonys hus är hennes arbetsplats och utställningslokal. Tony arbetar på vinden.

— Han var tacksam mot henne för att hon icke pyntat hans rum, sade Joan.

— Han skulle varit ännu mer tacksam mot henne, om hon ville lämna honom i fred, replikerade Mary Maud hett. Han kan slitas från vilket arbete som helst vid vilken tidpunkt som helst för Helens syftemål. Detta är hennes största misstag, ty Tony har virket till en verkligt stor skriftställare, och han vet att hans verk icke är vad det borde och kunde vara. Hans böcker går att sälja, emedan han skriver från djupet av sin egen bitterhet, men dessa fashionabla ting är inte precis det han önskar att skapa.

— Var finns vägen ut?

— Herren allena vet! En annan kvinna, tänker jag, men himlen

Matsäck?

— Nej, jag äter hos Norma där får jag varm, lagad mat, bra och billigt i en trevlig lokal med tidningar och telefon.

må hjälpa denna kvinna, när Helen får sina klor i henne. Hon känner att Tony är säker som hennes sideboard och behandlar honom också som en möbel. Om hennes rättighet som ägare hotas, så kommer det att bli gnistor.

— Skulle Tony kunna stå ut med detta? Joans röst var mycket bekymrad.

Mary Maud ryckte på skuldrorna.

— Jag vet inte.

— Jag vill skriva några brev, sade Joan. Jag är glad över att vi har det där mötet i morgon. Detta väntande är fruktansvärt. Jag känner det som om vi borde stå mitt uppe i ett stort planläggande arbete nu. Jag antager, att några håller på med det, men jag önskar, att jag också kunde få vara med på ett hörn.

— Royd har för avsikt att draga dig in i det här, så det är bäst att du vilar medan du kan få, svarade hennes vän på sitt älsk-värdaste sätt.

Det var en behaglig tystnad i glöden från elden, medan Joans penna raspade över hennes brev och Mary Maud satt med en bok i sin hand och hade bekymmer för Tony.

Suzanne hade just kommit med tebrickan, då Dacre vände tillbaka, bärande en liten väska. Han ställde ner den vid dörren och såg på Mary Maud.

— Vad ska' du ha väskan till? frågade hon.

— Jag har lämnat mitt hem för lång tid.

— Du har lämnat ditt hem... Vad i all världen! Vad säger Helen om det?

— Ingenting. Jag har sagt henne, att jag inte vill vistas under hennes tak så länge hon underhåller svartfötter. Hon har för avsikt att fullfölja sina planer och därför lämnade jag henne. Jag skall telefonera till Russells hotell och få ett rum.

Jag har ett rum tillgängligt. Jag förmodar, att jag kommer att få Gerald och hela högen att sova på golvet här packade som sardiner, innan den här strejken är över.

Mary Maud Meadows var en klok kvinna. Hon avstod från kommentarer och gjorde inga frågor. Strax efteråt bad hon om ursäkt för att hon inte kunde vara med till middag, emedan kvinnor med hennes figur under vissa tider lugnt och beskedligt måste hoppa över en och annan middag. Tony och Joan slog sig ner vid elden och hade ett långt angenämt samtal.

(Forts. i nästa nr.)

HERMES KAFFE

71 BIRGER-JARLSGATAN 71
Tel. N. 11674, N. 6546, 9679
BONDEGATAN 52. Tel. S. 15326
LILJEHOLMSVÄGEN 4. Tel. Liljeh. 45 och 2
ROSTOCK ROSLAGS-NÄSBY 445

Trelleborgs Cykelbok 1932

heter en 24-sidig skrift, som i dagarna utgivits av Trelleborgs Gummifabriks a.-b. — För cyklisten lämnas råd om orientering efter kompass, val av lägerplats, utrustning, trafikregler m. m. Sidorna "Mitt eget träningschema" lämna plats för anteckningar om gjorda cykelfärder. Ej minst värdefull för såväl cykelringsförsäljare som cyklister äro tabellerna "Anpassa cykelringen efter Eder vikt" och "Standardfälgden den rätta". Varje cyklist har säkerligen haft bekymmer beträffande pumpning eller omläggning av ringar vid inträffad punktering och i boken lämnade råd för svårigheternas övervinnande komma säkert att hälsas med tillfredsställelse.

Boken erhålles gratis från fabriken i Trelleborg eller hos cykelreparatörerna.

(Forts. fr. sid. 13.)

lakan, de sjuka utan linne och de anhöriga rådvilla och okunniga, tillkallade läkare otjänstvilliga om inte det gavs säkra utfästelser om honoraren. Då sade hon sig själv: När tillståndet är sådant bara ett par mil utanför en svensk stad som Örebro, vad skall det då inte vara för de arma svenskarna bortom all ära och redlighet i det främmande landet? Men det är ett litet samhälle — bara sju, åttahundra människor — så att där kanske man ändå skall förmå få grepp om missförhållandena. Jag reser.”

Det är förhistorien till att syster Sigrid Bjurström den 30 september skeppar in sig med Yerbal Viejo som mål. Själv har hon säkerligen inte närmare reflekterat över sammanställningen av bilden med tropiksvenskarna, som andlost följa scenerierna från Sverige, och bilden av henne själv, som skyndar till deras hjälp driven av de starka intryck av nöd och brist hon möter i hemmen inom ett av hemlandets centralaste industriområden. Men helt säkert skall hon en dag komma att göra det. Hela hennes egen intressanta utveckling synes ha varit en oavbruten vägröjning, ett starkt, målmedvetet brytande av bojar. Det är tjugusende att höra henne själv berätta hur hon från att ha varit hembitråde, sedermera sjukhusbiträde, vid tjugofem års ålder hamnar i en fem månaders kurs på Siguna folkhögskola. Strängt kristen vägrar hon till att börja med att beblanda sig med den socialistiska och anarkistiska kamratkretsen, som rekryteras ur rallarglag och arbetslösa skaror. Men innan kursen är till ända är det hon, som är gängets allra bästa kamrat. Mellan sina intensiva studier i skolans bibliotek ger hon sig i fejd med de hemlösa ynglingarnas fattigdom, hon tvättar och lagar själv deras skjortor och strumpor och stimulerar hela sin omgivning att delta i aktionen. Den fruktade syndikalistiska järnvägsbyggaren blir den som i gengäld delar sitt stipendium mellan henne och en arbetslös rumskamrat. Det stipendiet drar än flera med sig och Sigrid Bjurström får möjlighet att utbilda sig till sjuksköterska. Bara några och trettio år har syster Sigrid ändå hunnit förvärva sig en mångsidig erfarenhet i sitt yrke. Och man kan inte tänka sig någon mera lämpad än hon för det nya kallet. Liten, men kraftfull, blond och klarögd, ger hon ett samma intryck som en bred ljusstråle i ett dunkelt rum. Vad skall kunna motstå henne? Med sina små handlingsivriga händer har hon redan gripit sig verket an. Det fordrades att hon skulle vara läkare och barnmorska. ”God läkarsköterska är ej möjlig att erhålla annat än på stort avstånd och med största svårighet till följd av de tidvis ofarbara vägar — heter det i den av ett femtiotal kolonister undertecknade petitionen till missionsstyrelsen. Kolonistens ställning är i allmänhet inte heller sådan, att han kan betala de onormalt höga honorar, som lan-

dets läkare, utan hänsyn till patientens förnögenhetsvillkor, begära för sina tjänster. Ofta är denna sistnämnda svårighet tillräcklig för att hindra tillkallandet av nödig läkarhjälp. Vår koloni består till mycket hög procent av unga familjer och barnfödslarnas antal är stort. Som hjälp vid förlossningarna skulle en sjuksyster ha en betydelsefull uppgift liksom hon även skulle kunna lämna en behövlig handledning i barnens vård. Urskogen är en dålig läromästare i sådana stycken. Mycket har gått och går på Guds försyn.” Syster Sigrid har lärt till barnmorska.

För första gången på fyrtio år höll kolonin otta sislidna jul — klockan fyra på juldagsmorgonen. Så tidigt för att ha det över innan solen blev för stark. Nordmännens midvinterfest under Söderns sommarhimmel. Gardinerna voro nerdragna i föreningslokalen. En tebuske fick tjänstgöra som julgran. Ljusen böjde sig dubbla i ödmjukhet för värmen. Det hela var emellertid nära att stranda på att där inte fanns någon, som kunde spela orgel, men i sista stund fick man tag i en nykommen ung norrman, som räddade situationen. Därför har syster Sigrid, som aldrig förr rört vid ett instrument, nu även tagit lektioner i orgelspelning omväxlande med lärotimmar i spanska. Visserligen talas endast svenska inom kolonin, men landets språk är ju spanska.

Syster Sigrid har även måst lära sig rida. Det finns nog gott om automobiler, men vägarna äro under regntid förfärliga. Den röda leran förvandlas till såpa. En kilometer kan ta en dryg timme. Bäst är då att rida. De små hästarna äro emellertid världens frommaste djur. Syster Sigrid får debutera på den tolv mil långa sträckan från närmaste stad och järnvägsstation Pasoda. Men dessförinnan skall hon ha tillryggalagt 40 timmar på tåget från Buenos Aires, dit vägen är 35 dygns oavbruten havsresa från Göteborg. Syster Sigrid reser så att hon hinner fram till i början av november för att inte alldeles oförberedd råka in i den starkaste värmen. Första tiden skall hon bo i en svensk familj, men så småningom kommer kolonin att bygga ett särskilt hus för henne, där hon själv tänkt sig att kunna inreda en poliklinik. Kamrater och intresserade här hemma ha redan bidragit till denna med instrument och förband.

Den vanligaste sjukdomen inom kolonin anges vara barnsäng. Antalet dödsfall i barnsängsfeber är skrämmande. I en lågläntare del av trakten går rätt ofta en tyfusart, som här kallas chuchu. För övrigt är det mest olycksfall, insektsting och därav uppkomna klimatsår. Tidvis går epidemiskt en ögonsjukdom, som inom kolonin inte har annat namn än ”ögonsjukdom” vilken yttrar sig i klåda i ögonen samtidigt dessa rinna och ibland helt svullna igen. Som klimatet är sunt är hälso-

tillståndet annars på det hela taget gott. Det väntas emellertid även av församlingsstyrelsen att hon ”skall visa vad litet kultur, litet god smak, litet hemslöjd o. d. kan göra för trevnaden i ett hem”, ty kolonins heminredning är den enklast tänkbara, men det finns på platsen ett svenskt sågverk med möbelsnickeri.

Ännu en krävande uppgift. I byns föreningshus Svea, där don Carlos Pettersson är den ledande mannen, bedrivs svensk undervisning under de tre månader av året, då den obligatoriska argentinska skolan har ferier. Eftersom det befaras att denna skola snart mister sin lärare är det meningen att Syster Sigrid skall klara även den skivan.

Tag med mycket böcker! Det är nog nödvändigt för att motverka isoleringen, lyder uppmaningen till den väntade nykomlingen. Men det ser inte ut att bli mycket tid över för sådant. Syster Sigrid har förresten ett effektivt vapen i sin friska humor. Skrattproparna i hennes kinder, som äro en förbryllande kontrast till det släta ljusa diakonissåret, komma att djupna när hon iakttar sin lilla person ridande myndigt fram mellan plantagen. Hennes dagdropsfriskhet skall säkert uthärda de kontrakterade fem åren. Och vem vet om hon inte efter den tiden till och med acklimatiserats dithän att hon alldeles vänder ryggen åt hemlandet, som trots sin kultur och sina möjligheter alltså rymmer fattiga, osunda, trångbodda arbetar- och statarhem.

Syster Sigrid färdig att starta sin långa resa till sitt nya oprövade verksamhetsfält.

kooperativa förbundets kongress 1932
Konserthuset, Stockholm

Männen besluta

Fru Linnéa Fröjds i förra numret av Morgonbris inledda kritik av Kooperativa förbundets ställning till kvinnorna-husmödrarna har vunnit gehör inom vida kvinnokretsar. Med tacksamhet har man utnyttjat tillfället till debatt i Morgonbris' spalter. En av de mera kända socialdemokratiska kvinnorna i Göteborg skriver:

När redaktionen av Morgonbris ställde den frågan var kvinnan var i den kooperativa rörelsen och hr Odhe redan var färdig med svaret: I gillesrörelsen, då frågar man sig själv, om han rätt uppfattat frågan, ty kvinnogillena äro en rörelse bredvid den kooperativa, den ingår icke alls i dess ekonomiska kalkyler eller program. Den är en pionjärrörelse bredvid en stor reklamapparat för vidgandet av kundkretsen till Konsum.

Den hjälp kvinnorna har lämnat har tacksamt mottagits, ty de har här genom att bli banbrytare för en ny ekonomisk ära det svåraste arbetet inom Kooperationen. De ha genom samtal, genom dagliga övertalningsförsök påverkat grannar och vänner, framhållit fördelarna av att köpa kooperativt, påpekat delägarskapets

kvinnorna "handla"

förmåner, de ha utövat trägen intensiv agitation och trots allt detta stå de likväl utanför.

Då Kooperationen är enbart ekonomisk och endast ogifta kvinnor och ett fåtal husmödrar äro kooperatörer, emedan husfadern står som hemmens företrädare, komma kvinnorna till större delen att stå utanför, ehuru de äro de mest aktiva som inköpare — detta är ett memento, som kvinnogillena borde beaktat. Ekonomiskt och juridiskt kan husmodern ej föra någon talan, såvida hon ej som förvärvsarbeterska ger sin part åt det gemensamma hushållet. Det är beroende på hur makarna sins emellan ha uppdelat sin ekonomi.

Under nuvarande förhållanden försvinner hon alldeles, ehuru hon är den mest aktiva i rörelsen.

Och hur ställer det sig med den ekonomiska likställigheten inom själva företagen? Äro de kvinnliga biträdena i mjölkbutikerna lika avlönade som de manliga expediterna i speceriaffärerna? Händer det att någon kvinna blir avdelningschef på något kontor? Är man inom rörelsen helt fri från alla jämlikhetsprinciper? Är Konsums löneprinciper lika med den allmänna arbetsmarknadens? Ätminstone synes detta framskytma, då några lönekonflikter ha förelegat inom de kooperativa företagen. Kvinnan som affärsman i den fria marknaden intager numera en bemärkt plats. Med hänsyn härtill frestas man framställa en fråga, hur är denna kraft tillvaratagen inom Kooperativa förbundet? Gäller där samma befodringsprinciper för kvinnor som för män? Det förefaller som om de förstnämnda uteslutande fyllde den breda fronten som benämnas maskinskriverskor och skrivbiträden, de nå möjligen upp till bokhållares rang.

Då jag, ehuru gammal kooperatör, står alldeles främmande inför det inre arbetet, har jag djärvt att ställa dessa frågor, ty det är mycket lättare att ställa ingående frågor, än att kanske tillfyllest besvara dem.

Göteborg i augusti 1932.

Maria LARSEN

Fru Hilma Eriksson, en av de två kvinnorna i medlemsrådet på Norr, erinrar om att av Stockholms femtiotre representer vid senaste kongressen voro endast fem kvinnor. I förvaltningsrådet fanns tidigare tre kvinnor, men nu äro de bara två och de äro märkligt nog bägge ursprungligen överflyttade från den borgerliga husmoderskorporationen Svenska hem. Några kvinnliga arbetarkooperatörer finns här inte. Men jag måste då säga — fortsätter fru Eriksson — att kvinnorna i ganska stor utsträckning ha sig själva att skylla. Inte så att jag vill lasta kvinnogillena, ty jag är förvissad om att de fyllt sin uppgift, även om jag nu anser dem åtminstone i Stockholm, där "Konsum" själv åstadkommer så mycket av kurser för husmödrar, och samvaro för medlemmarna, ganska överflödiga. Inom parentes sagt apparaten blir för tung så länge den är uppdelad på två så aktiva händer som Konsum och kvinnogillena. Nej, då jag talar om kvinnornas underlåtenhet tänker jag närmast på att de ej i större utsträckning försökt att själva få en andel. Först hade vårt hem bara en andel och den stod i min mans namn. Så en gång var han till följd av övertidsarbete förhindrad att närvara vid ett Konsummöte med påföljd att jag fick gå dit, men där satt jag med hans bok i handen utan rätt att göra vårt hems stämna gällande. Det första jag gjorde nästa dag var att satsa de första tio kronorna på en andel i mitt namn. Därmed hade jag åtminstone rösträtt en nästa gång. Så småningom fick jag

väl de 100 kr. erlagda och alltså hela den insats, som kräves för att andelen även skulle berättiga till återbäring. Om husmödrarna på så sätt skaffade sig stämmor så skulle det väl inte stå länge på förrän de även i större utsträckning placerat sig i ledningen för den rörelse, som ju så riktigt har sagts uppåres av dem.

Fru Carin Nordin, Lidingön, är också ivrig kooperatör samt en av förvaltningsrådets två kvinnliga medlemmar.

— Det gläder mig verkligen att Morgonbris tagit upp den här saken och jag hoppas det skall medföra en ändring, säger hon. Se bara hur det har gått med kvinnogillena. För dem fanns icke heller något större intresse från manlig sida till att börja med. Men se hur de ha firats på jubileet och t. o. m. fått tiotusen kronor från K. F. Det har gått upp för männen att kvinnogillena varit en god skola, och ett tecken därpå är att de fått sina föreläsningssprogram intagna i samma publikation som Konsumklubben. Kunde det även gå upp för männen att det vore förnuftigt att låta kvinnorna få mer att säga till om inom förvaltning och ledning vore det ännu bättre. Över hälften av medlemmarna i Stockholm är dock kvinnor. Jag begär inte att det absolut skall vara hälften kvinnor men t. ex. fem av femton vore mer än rimligt. Vetskapen att kunna avancera skulle väcka kvinnornas ambition och stärka deras solidaritet med företaget. Den nuvarande taktiken är varken klok, ekonomisk eller ens affärsmässig. Jag har alltid kämpat för fler kvinnor i Konsum och det skulle glädja mig om det kunde bli ändring till det bättre genom att saken nu tages upp.

Professorskan Signe Palmær, ivrig kooperatör och medlemsråd sedan många år tillbaka, för övrigt på sin tid medlem av den kvinnliga kooperativa sammanslutningen Svenska hem: — Vi äro väl inte bara konsumenter utan också kooperatörer. Det heter ju konsumentkooperationen. Man får väl hoppas att det blir bättre i framtiden men f. n. ser det nästan ut som om husmödrarna i den kooperativa rörelsen vore på väg att bli en slags arbetande underklass och männen den regerande överklassen. Nu händer det tyvärr alltför ofta att en kvinnlig funktionär, som är i tur att avgå, vid valet ersättes av en manlig. Jag tror att det i stället skulle verka mera stimulerande om kvinnorna finge mer att säga till om och jag tror också det skulle vara fördelaktigt om deras husmoderliga erfarenhet i högre grad komme den kooperativa rörelsen tillgodo.

Författarinnan fru Margit Palmær-Waldén, Örebro: — Det har alltid förvånat mig att medlemsskapet i konsumentföreningarna går i mannens namn och inte i hustruns eller båda-deras. Jag talade en gång härom med en jurist, som förklarade

Fru Signe Palmær.

Vackra
tänder—
kan bli
fula...

om de ej dagligen vårdas. Gå in för den efter senaste vetenskapliga rön framställda tandcrèmen, YvYDOL, som på ett effektivt sätt rensar och desinficerar tänder och munhåla.

tag

Fru Linnéa Fröjd,
Orrefors, som först
kastade strids-
handsken (till h.)
fru Hilma Eriksson.

YvYDOL
Tandcrème.

Pris 50 öre.

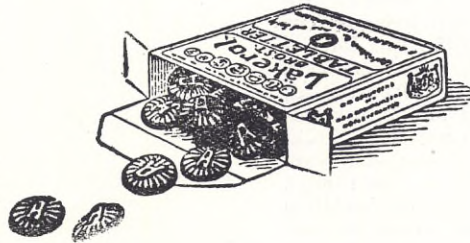
saken så att det beror på att mannen är den ekonomiskt ansvarige inför lagen som familjeförsörjare. Men det täcker ju knappt längre verkliga förhållandet, eftersom många hustrur, delvis och t. o. m. ensamma är familjeförsörjare numera. Dessutom tycker jag det är egendomligt att det är mannen, som sålunda har rösträtten, fastän hustrun mestadels är den, som har den bästa och intimaste kännedomen om Kooperationen och därför vore mer berättigad att göra sin röst hörd. Det framhålles ju alltid att det är husmodern, »hemmets finansminister», som bär upp den kooperativa rörelsen. Varför då också inte låta henne pröva sina administrativa egenskaper litet mer i ledningen? Se bara på porträtten av jubilerande kooperatörer — det skulle vara roligt att ha litet statistik över hur många manliga porträtt det går på varje kvinnligt. Kunde Morgonbris åstadkomma en bättre balans i berörda avseende skulle säkerligen tusentals husmödrar vara tidningen tacksamma.

Läkerol

heter den brösttablett, som Ni alltid bör köpa.

Vänta inte tills hostan och förkylningen kommit.

En Läkerol då och då är ett förträffligt skydd mot väderlekens växlingar.

Studiekloster för arbetarkvinnor. (Forts. fr. sid. 7.)

kratiska kvinnoförbundet, som anordnat den veckolånga kursen för sina medlemmar.

I somras var jag också på Sörängens folkhögskola i Nässjötrakten, varefter man just fått färdigt ett s. k. ungdomshärbärge — en särskild byggnad avsedd för semesterkurser. I år hade de också haft kurser för arbetarhustrur (liksom på Viskadalen hade medelåldern varit cirka 40 år) på så sätt att dessa kvinnor bodde på ungdomshärbärgen medan den ordinarie kvinnliga sommarkursen pågick och deltog litet i undervisningen där.

Som socialdemokrat måste jag dock tyvärr erkänna att arbetarrörelsen vad kvinnan och kulturfrågor i allmänhet beträffar i mångt och mycket är ännu konservativare än de radikalare lagren inom det borgerliga läget. På visst sätt tycks dock en omsvängning börja äga rum och härpå är denna husmödrarnas nyväckta semesterfråga ett tecken.

Själv har jag sedan flera år arbetat för sådana här bildningsproblem och försökt få till stånd ett s. k. studiekloster i enlighet med Fabian Månssons förslag och som just skulle vara anpassat för ifrågavarande och liknande kurser. Jag tror att det skulle kunna åstadkomma en slags revolution beträffande folkbildningsarbetet i vårt land. Med ett ord jag är villig att göra vad som står i min förmåga för att hjälpa saken, och jag tror att åtskilliga andra av våra folkhögskolor ha en samma inställning till frågan.

den tid ni äro där, kort och gott: här är ett uppslag, som det går att göra något av. Och jag kan försäkra att ni äro hjärtligt välkomna dit.

»Norrahammar» weekendar i Göteborg

Det har skrivits så mycket om husmödrarnas semester under den senaste tiden i Morgonbris och i samband därmed har även Stockholmsklubbarnas Göteborgsfärd blivit omnämnd. Men Göteborg har nu även gästats av Norrahammars kvinnoklubb och det är med anledning av de reflexioner jag gjorde under detta besök, som denna artikel har kommit till.

Vi minnas säkerligen att av de svar, som inkommo till Morgonbris i semesterfrågan var det ett från Norrahammar, där klubben sade ifrån, att man här ansåg det omöjligt att ens reflektera över en semester. Likväl tyder Norrahammarklubbisternas handlingar på att djupast inne finnes ändå en önskan att få komma ut.

En dag, när jag kommer hem ligger i brevlådan ett brev med fullkomligt obekant handstil. Lite nyfiken öppnar jag kuvertet, och döm om min både glädje och förvåning, när av skrivelsen framgår att Norrahammar tänker gästa Göteborg. Bilen för färden är beställd, allt är i ordning, de önska blott att Göteborgarna skaffa rum och att

om möjligt några av Göteborgskamraterna bli följeslagare. "Bra gjort Norrahammare" var min första tanke, sedan var det att inom distriktstyrelsen ordna även för dessa kamrater. Vi kunde ju icke hinna med så mycket för dem, då deras vistelse här inte skulle räcka längre än från lördag middag till söndag eftermiddag. Men ett kamratmöte hann vi likväl ordna, och det var i mitt tycke det viktigaste, därför att på våra kamratmöten blir det ju alltid någon fråga, som kommer upp till diskussion och då märker man huru mycket vi ha att lära av varandra. Vid detta tillfälle togo vi naturligtvis upp semestern, men även Morgonbris diskuterades. Jag har redan förut sagt att det blir en del att lära när vi råkas, göteborgarna fingo för sin del lära att på sina håll ute i småklubbarna arbetas intensivt för Morgonbris. Norrahammar har 36 medlemmar och säljer över 100 tidningar. Varje medlem tar någon eller några nummer och hjälper på så sätt kommissionären.

Man fick även det intrycket av kamraterna att vad de satte sig före hade de även förmåga att driva igenom. Till denna resa till exempel hade de under vintern beslutat lägga undan något varje vecka. Allt som allt varför jag skriver detta, är för att få fram, att det synes som om den tanken arbetade sig allt mera fram bland husmödrarna att även de skola söka få njuta någon semester. Är bara tanken väckt så ordnar det sig nog.

Märta ÖBERG

FALU-ÄTTIKA
St. Kopparbergs Bergslags A.-B., Falun

Som stipendiat

i Nordiska folkhögskolan

Den 15 april i år anlände en skara trötta resenärer till Genève. Det var deltagarna i Nordiska folkhögskolans andra årskurs. Kursen ifråga är för längesedan avslutad men jag vill dock för Morgonbris' intresserade läsare ge några erinringar om den.

Om man bortser från vädrets mindre gynnsamma makter blevo veckorna där nere minst sagt en upplevelse.

Skolan var inrymd i ett gammalt herresäte i grannskapet av N. F:s nya byggnad i Ariana-parken. Till skolans område hörde en stor fast ovärdad park dit man kunde ta sin tillflykt mellan föreläsningarna, då vädret tillät det. Läget i en av stadens utkanter gjorde det möjligt att på fritiden studera såväl staden med dess många historiska minnen som omgivningarna.

Föreståndare för skolan var magister Rosenkjær från Borups folkhögskola, Köpenhamn; övriga fast anställda lärare: fil. d:r Axel Somme, Norge, fil. d:r John Lindgren och fil. kand. Bertil Hansson, Sverige. De nordiska delegaterna höllo föreläsningar i olika ämnen. Föreläsningssämnen voro bl. a. Nordiskt näringsliv, Modern politisk historia, Sociallagstiftning, Internationella arbetsorganisationens arbetssätt och resultat, N. F:s konstitution, Nedrustningskonferensen m. fl. ämnen. Eleverna ha dessutom efter fritt val deltagit i studiecirklar, som behandlat: Avrustningsfrågan, Arbetslöshetsproblemet (Rationalisering), Arbetarrörelsens historia, Nordiska ländernas sociallagstiftning, Internationella arbetsorganisationens arbetssätt och resultat samt fyra språkcirklar.

Undervisningen bedrevs så att man fick en föreställning om hur sammankopplade alla de sociala och politiska problemen äro och att om de också lösas var för sig i de respektive länderna det dock är nödvändigt med enhetlighet och överensstämmelse de olika länderna emellan. Kontentan blir således att det är de i kulturellt och socialt hänseende högst stående folken, som måste bidra till höjandet av de exploaterade folkens levnadsstandard. Internationella arbetsorganisationens uppgift på detta område kan knappast överskattas. Denna institution skall säkerligen bidra till eliminerandet av ännu många motsättningar såväl emellan arbetare och arbetsgivare som de olika folken och raserna emellan.

Hemresan med redaktör Sven Backlund som färdledare vore värd ett särskilt kapitel. Den gick över Lyon—Paris—Donkerque—Esbjerg—Köpenhamn. I Lyon m. fl. städer besågos en del sociala institutioner och industriföretag. Intressant var att se de nordfranska, efter kriget återuppbyggda städerna med deras strävanden att framförallt främja hygieniska levnadsförhållanden.

Som helhetsintryck kan sägas om andra årskursen att den kunde varit bättre förberedd och fastare organiserad men man förstår också att svårigheter av alla möjliga slag tornat upp sig för skolans styrelse.

Hittills har föreståndare för skolan anställts för en kurs i sänder och detta medför — åtminstone föreföll det så vid denna kurs — att rektorn saknat befogenhet att leda kursen efter sitt sinne. Vad årets rektor magister Rosenkjær beträffar torde det bli svårt att uppbringa en bättre pedagog och en i internationella frågor mera insatt och vidsynt man som skolans föreståndare. Kursens deltagare beklagade allmänt att icke mera plats kunde beredas på schemat för hans utomordentligt intressanta föreläsningar.

Det är att hoppas att nästa årskurs blir bättre förberedd och att Genèvekommittéerna på de olika platserna mera energiskt gå in för att förbereda de blivande eleverna i de rent elementära ämnen.

Förhållandet mellan de kvinnliga eleverna kanske i någon mån präglades av en viss spändhet, möjligen beroende på klasskillnad. Vi arbetarkvinnor äro kanske överdrivet känsliga för denna klasskillnad, männe därför att slaven ännu sitter i eller för att vi tro oss nödvändigtvis hos de bättre situerade klassernas kvinnor finna intellektuell överlägsenhet.

Hur därmed förhåller sig vet jag inte men jag vet att för min del övervanns känslan av underlägsenhet först så småningom. Detta att olika samhällsklasser föras samman tror jag emellertid för elevernas del är ett plus, åtminstone för dem som kunna övervinna skrankorna.

Jag vill beskriva en liten episod som i någon mån belyser vad ovan sagts. Min rumskamrat upptäckte vid ett tillfälle, då hon var rektorn behjälplig med expeditionsgöromål att de flesta av de svenska eleverna voro kroppsarbetare. Hon uttryckte till mig

sin förvåning över detta förhållande. Vad som förvånade henne var den aktningvärda fond av kunskaper, de visade sig besitta vid de diskussioner, som förts på skolan. När och var har de lärt allt de veta? var hennes fråga till mig. Så gott i min förmåga stod sökte jag förklara hur arbetarna, då deras krafter tas i anspråk i organisationerna, om inte förr, känna den brist på kunskaper som måste bli följderna av bristfällig undervisning i skolåren. Därför måste de utnyttja den lediga tiden till att förkovra sig i de ämnen som ligga dem närmast för att vara bättre rustade i kampen för tillvaron helt enkelt.

I sanningens intresse måste jag ju framhålla att det inte på långt när var alla arbetare, som kände till något utöver det dagliga slitet för brödet, men att procenten av dem, som inse hur nödvändigt det är med självstudier hela livet igenom, var ganska stor. Min lilla kamrat, som kom från ett hem, där man säkert inte så mycket diskuterat arbetarnas kampmetoder, hade således genom en slump fått en liten inblick i en detalj av dessa. Kanske anade hon vad en enad och målmedveten arbetarklass skulle kunna förstå endast genom att bildningsintresset bleve mer allmänt.

Undertecknad, som var den enda kvinnliga kursdeltagaren från Sverige och den enda kvinnliga socialisten av alla kursdeltagare, kan endast beklaga att icke de socialdemokratiska kvinnoorganisationerna i större utsträckning kunnat sända stipendiater till skolan. Trots en del brister i denna årskurs måste man erkänna att idén med en nordisk skola i ett internationellt centrum som Genève är det bästa sättet för oss avlägset boende nordbor att få en inblick i det internationella samarbetets betydelse och de svårigheter varunder detta arbete bedrivs.

Anna JOHANSSON

Vy från Genève.

Årets kursdeltagare utanför skolan.

Ett av de första valmötena för hösten anordnades av Norsborgs kvinnoklubb, som här ses samlad efter det lyckade mötet.

Husfäderna i förlägenhet.

(Forts. från sid. 15.)

går naturligtvis också att bära ved och vatten och sköta grisar och höns. Den unga hustrun får hjälpa sin man på åker och äng hela dagarna. Det behövs, visserligen är gården inte så stor, femton tunnland bara, men det är bara de två att sköta den. Kor och hästar har man ju också. Någon hjälp har man inte råd att leja. Under den brådaste tiden kan det bli upp till fjorton timmars arbetsdag. Men på söndagarna är det ledigare. Då läser alla tre så mycket de hinner och diskuterar dagens frågor. Tidningar och böcker är välkomna på denna avlägsna gård, dit inte bilar kan komma upp, så brant är det.

"Gör ni något extra arbete annars?" "Ja, väver förstås. Vi har garn, som vi har spunnit också." Och hon visar sin spinnrock men tillägger: "Ja, fröken ska inte tro att det är vanligt. Det är inte många, som spinner nu." Farmor tycker att den nya tiden är jämförelsevis bra. "Det var värre på min tid", säger hon. "Då skulle en opp tidigt å göra sina egna sysslor. Sen var det att mjölka på gården från klockan åtta å till middagsrasten. Den var en timme — nu har di en och en halv — å på den tiden skulle en hinna laga maten och ge mat åt grisarna och hönsen. Sen var det att mjölka igen till kvällen." Själv dricker de bara skummjolk men den främmande vill hon nödvändigtvis bjuda på den enda söta mjölk, som finns, utan att ta något betalt.

Färden går vidare till Sparreholm. På vägen passerar jag förbi en veranda, där det sitter en gubbe. Jag kan inte motstå frestelsen att stanna och prata med honom. Han har varit "husgubbe" (statare) på gården men haft hjärnblödning för sex år

sedan och blivit pensionerad med 18 kronor i månaden. Jag frågar var frun är.

"Ute och plockar bär", säger han. Morgonbris' frågor förstår han sig inte alls på. "Hushållet", säger han. "Nej, det är kvinnornas göra. Det har hon allt fått sköta själv."

"Gör er hustru något extra arbete?"

"Jo, hon väver och syr."

"Åt er själva bara?"

"Nej då, åt andra med."

"Och nu får hon göra allting ensam förstås?"

"Ja, jag kan ju inte göra någonting numera."

"Hur hinner hon med allting?"

Gubben funderar en stund. Så skrattar han, halft förläget och halft illmarigt: "Ho tar det ena först och det andra sen."

I Sparreholm finns en kvinnoklubb och jag söker upp dess sekreterare, fru *Anna Käll*, som beredvilligt lämnar en mängd intressanta upplysningar. Där finns sågverk och snickerifabrik, och det är industriarbetarnas hustrur, som bilda huvudparten av kvinnoklubben. Ytterst få av lantarbetarnas hustrur är med. De ha inte tid och krafter över för sådant.

Bland annat berättade fru Käll en sak, som belyser hustrurnas egen inställning till sitt arbete. Hon ville genomdriva, att ett särskilt rum inrättades på sjukhuset, där man skulle kunna mottaga barnafödorskor och låta dem få en välbehövlig vila. Men fruarna själva satte sig emot det. Man vill föda barnet hemma, hur obekvämt det än är, och sedan, de dagarna man ligger, kunna dirigera huset från sjukbädden. Man vill inte lämna hemmet i någon annans vård. Detta är nog ett genomgående drag hos många arbetarhustrur att inte kunna tänka sig att lämna hemmet, hur väl de än be-

hövde det. I många fall är det kanske också omöjligt. Mannen har för mycket arbete själv för att kunna övertaga hustruns roll och någon hjälp har man inte råd att leja.

Nå, ut på upptäcktsfärd i samhället. I närheten finns en gård, Damsby. Undertecknad kliver på måfå fram till en av statstugorna. Den unga frun står ute på farstugbron, men när hon får höra, att jag är från en tidning, går hon efter sin man, som just är hemma på middagsrast. Hon tycker, att han bättre kan svara på sådana frågor — och så är det ju egentligen ställda till honom. Han är van att tala och diskutera, det hörs med detsamma, har varit med och arbetat på att organisera lantarbetarna och ger många intressanta upplysningar om fackföreningsarbetet. Här på platsen är alla organiserade, men ännu finns det många oorganiserade lantarbetare. Många avskräckas av den för deras förhållanden höga avgiften, 3 kronor i månaden, andra låta muta sig av en tia mer om året i lön att inte gå med i fackföreningen. Men det finns hustrur, som gå med, när inte deras män vilja göra det. Både man och hustru blir för dyrbart för de flesta. Hans egen hustru är inte med. "Men du skulle förresten gå med", säger han till henne. "Åja, jag läser ju tidningarna och följer med ändå", svarar hon skrattande. Det är ett ovanligt vaket ungt par jag har kommit till. Jag frågar, hur många barn de har.

"Vi har bara ett", säger mannen, "och vi tycker det är alldeles nog. De får det besvärligt nog ändå. Här är det ingen som har många barn." Det är tydligt att med organisationen och den högre upplysningen följer barnbegränsning.

"Ja, det är väl onödigt att fråga om herrn

En utmärkt god kaffebländning till ett billigt pris är H. A. B. Delphins

"Gott Kaffe"

Försök det och Ni blir Nöjd.
3 kg. levereras fraktfritt.

H. A. B. DELPHIN, STOCKHOLM 1

Sänd mot postförskott ..... kg. av Eder rostade kaffebländning »Gott Kaffe» å kr. 3:40 pr kg.

Namn: .....

Titel: .....

Adress: ..... M.

Smörgåsbrödet

UPLANDSKUBBEN

har vunnit ständigt ökad efterfrågan på grund av sina förträffliga egenskaper. Hälsosamt, näringsrikt och hållbart bevarar det sin goda smak till sista skivan.

UPLANDSKUBBEN A.-B.
Stockholm • Tel. 756 56, 750 90

Obs! Undvik efterapningar —
begär Uplandskubben.

God Valuta

Nu Som Alltid I
Privata Affärer

Vera

Ett Utmärkt Margarin

0.55 pr 1/2 kg. pk.

Damerna

ha god smak. De gå
 gärna på S. A. R. A :s
 Restauranter.

hjälp till något i hushållet?" "Nej, nog hinner jag med det lilla som är, vi har ju bara ett litet hushåll", skrattar den unga frun. "Och på söndagarna, ja det går bra det med. Min man arbetar ju på söndagarna med. Lagårdskarlar får bara ledigt var tredje söndag. Och på vardagarna kan det bli ända till fjorton timmars arbetsdag."

I en annan gård frågar jag omigen, hur förhållandet är vid barnsängar och får samma svar som förut: "Bara några dars vila efteråt." Detta svar är detsamma överallt. "Har kvinnorna här något intresse för politik eller sociala angelägenheter?" "Nej, det har vi inte tid till", säger hon och skakar förvånad på huvudet. Det är stor skillnad mellan lantarbetarnas och industriarbetarnas hustrur i det fallet. Den unga frun på Damsby var nog ett undantag.

I närheten ligger Ramsbergs gård. Jag knackar på och stiger in i ett kök. Glad och gemytlig står frun vid spisen och diskar. Hennes man är också ladugårdskarlar och hennes förhållande är desamma. Mjölkingen får man inte slippa. Hon berättar, att en grannfru fick sitt barn den tionde

april, och den första maj kom hennes mjölkmanad. Då gick hon med de andra och mjölkade en vecka efter det hon fött sitt första barn. Slutligen gör jag ett besök vid Stjärnhof. Där äro lantarbetarna inte organiserade. Vi går ned till tvättstugan. Där håller två kvinnor på att tvätta, omgivna av en skara barn.

"Är det frun som har tio barn?" vänder jag mig till den ena. "Ja", säger hon och ler en smula förläget och stolt.

"Och jag har sju, jag", säger den andra. Jag ställer de vanliga frågorna. Men modern till de tio barnen tycker, att det går nog inte att ändra på förhållandena. Hon har hårt arbete, men hennes man har ju också sitt. "Vi har det bättre än lantbrukarnas hustrur", säger hon, "på så sätt, att vi slipper gå med ute i arbetet. Men mjölka får vi ju göra, när det är vår tur."

Inga av männen på gården är organiserade och något politiskt intresse har man inte tid till. "Vad läser ni?" frågar jag. "Å, Sörmlands Nyheter och Hela Världen. I Sörmlands Nyheter står dagsnyheterna. Den är inte politisk."

Hon är en duktig kvinna, och ännu är hon inte så gammal trots sina tio barn. Men något annat än arbete har hon aldrig tid att tänka på. Hur ska hon vara om några år, när hon är ännu mera sliten och kanske har ännu flera barn? Det är med en blandning av aktning och vemod man lämnar denna kvinna, som så villigt och glatt låter sig slitas ut. Sannerligen, de svenska kvinnorna beklaga sig inte i onödan. Inte för en främmande journalist i alla fall.

Där på gården har de flesta många barn. Med den politiska slöheten tycks följa okunnighet om barnbegränsning och överhuvudtaget sämre levnadsförhållanden.

Därmed avsluta vi dessa stickprov ur de sörmländska lantarbetar- och lantbrukarhustrurnas liv. Några allmänna slutsatser vågar man ju inte draga ur så få exempel, men i de samstämmiga uttalanden, som gjorts på skilda håll, tycker man sig skönja vissa genomgående drag. Lantbrukarnas hustrur har det värre ställt än lantarbetarnas genom att de ofta måste gå med i arbetet ute. Deras arbetsdag är avsevärt längre än männens. Bland lantarbetarhustrurna förefalla de organiserade lantarbetarnas hustrur att ha det bättre än de organiserades på grund av mera utbredd födelsekontroll och i allmänhet bättre villkor. Men överallt tycks råda samma förhållande i fråga om barnsängar. Kvinnorna arbeta till det sista, och när barnet är fött, stiga de upp så fort de möjligen orka, d. v. s. efter omkring en vecka.

Överallt möter man arbetsvillighet och ut hållighet, i synnerhet hos de unga. De äldre och utslitna beklaga sig mera. Man kan tycka: när hustrurna är villiga att arbeta som de göra, varför då försöka göra dem missnöjda? Men kan man resonera på det sättet? Är det inte att begagna sig av okun-

Varje avlöningsdag
en insättning på
sparbanksboken.

**Post-
sparbanken**

Banken som alla nå.

nighet och traditionsbundenhet? Den som inte vet något om nya och bättre förhållanden, finner sig i de gamla, även om han går under på kuppen. Klagade änkorna i Indien, när de brändes på bål eller medeltidens riddarhustrur, vilkas män kunde döda eller sälja dem efter behag? Därför att så BRUKADE DET VARA. Kunde man inte önska, att hustrurna på landet finge tillfälle att sköta sig bättre? Men finns det någon möjlighet till det för närvarande? Det ser mörkt ut. Männen ha så

20%

billigare än
det utländska
är nu 1/3 burk.

EKSTRÖMS JÄSTMJÖL

hårt arbete, att förrän deras ställning förbättras, kan man knappast våga hoppas på någon avsevärd förbättring i hustrurnas villkor. Det behövs nya förhållanden. Men hustrurna ha ingen tid att sätta sig in i de sociala och politiska frågor, som betyda så mycket för deras eget liv . . .

Barbro LINDER

Skogens ättika

finner genom sin mil-
da och goda smak
allt flera vänner

i svenska hem

SKOGENS KOLAKTIEBOLAG, BOLLNÄS.

BLIV MEDLEM

av Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund!

På omkring 300 platser i landet har förbundet avdelningar.

Närmare upplysningar för vinnande av medlemskap erhålles å förbundets expedition, Upplandsgatan 1, 3 tr., Stockholm. Tel. 188 86.

Ordf. fru Signe Vessman besvarar skriftliga förfrågningar.

KLUBBARNAS MÅNADSMÖTEN

STOCKHOLM:

KVINNODISTRIKTET: Ordf. och korresp. fru Agda Östlund, Dalagatan 59. Tel. 38 44 62. Kassör: Valborg Ljungkvist, Karlbergsvägen 73.

ALLMÄNNA SOCIALDEMOKRATISKA: Första torsdagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Västmannagatan 1, 1 tr. Ordf. fröken Greta Agerby, Vanadisvägen 22 B. Tel. 813 35.

SÖDRA: 2:dra torsdagen kl. 8 e. m. Lokal: Kocksgatan 24, sal C, i. p. g. n. b. Ordf. fru Gulli Bergman, Upplandsgatan 47, Stockholm. Tel. V. 2104.

KUNGS HOLMEN: 2:dra fredagen kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Vilma Iskull, Lindhagensgatan 60. Tel. Kh. 6790.

VASASTADEN: 1:sta onsdagen kl. 7.30 e. m. Lokal: församlingssalen Västmannagatan 63. Ordf. fru Hanna Lundin, Stora Ångby. Tel. Bromma kyrka 105.

S:T GÖRAN: 2:dra onsdagen kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Jenny Larson, Arbetaregatan 21. Tel. Kungsh. 9789.

SÖDRA FÖRSTÄDERNA: 3:dje onsdagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Liljeholmens församlingshus. Ordf. fru Sigrid Lundin, Gröndal. Tel. Gröndal 116 före kl. 11 f. m.

ENSKEDE: 1:sta måndagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Folkets Hus, Källvägen. Ordf. fru Anna Larsson, Mittelvägen 8, Enskede. Tel. 183.

HEMBITRÄDESFÖRENINGEN: 1:sta torsdagen (utom juni, juli och augusti). Lokal: Studiehjernet, Bryggaregatan 12 b.

STOCKHOLMS LÄN:

KVINNODISTRIKTET: Adr.: Ordf. Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs. Tel. Ektorp 18. Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten. Tel. Bromsten 146.

BROMSTEN: Första tisdagen kl. 7.30 e. m. i Municipals huset. Ordf. Gerda Bergstrand, Bromsten. Tel. Bromsten 146.

DANDERYD: Första eller andra onsdagen. Lokal: Kyrkskolan. Ordf. fru Hilda Pettersson, Morkullan 14, Danderyd, kassör fru Ida Kvarnström, Klingsta.

LÄS OM

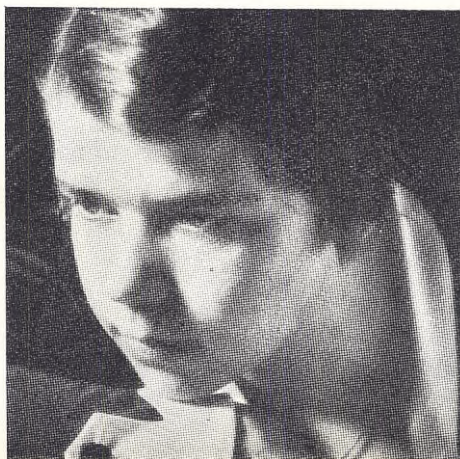
Maria Svenssons sambälle!

En stimulerande skrift av
SIGRID GILLNER

Moffagen med varma lovord
Socialdemokratiska

Kvinnoförbundets förlag
Rekv. i tid fr. förbundsexpeditionen
25 öre

IRRFÄRDER av Marianne Pollak

LÄS OM

IRRFÄRDER

BLAD UR EN UNG FLICKAS
DAGBOK

OM HENNES VÄG TILL
SOCIALISMEN

Har nu utkommit

Rekvirera fr. förbundsexpeditionen
50 öre

DJURSHOLM: 2:dra onsdagen kl. 8 e. m. Lokal: Föreningshuset. Ordf. fru Elsa Pettersson, Djursh. II. Tel. Dj. 1259.

DUVBO: 2:dra torsdagen kl. 7.30 e. m. Handelsföreningens lokal.

HÄSSELBY: 2:dra onsdagen kl. 8 e. m. Lokal: Folkets Hus B-sal.

LIDINGÖ: 3:dje måndagen kl. 8 e. m. Lokal: Torsvik och Skärsåtra omväxlande. Ordf. fru Anna Johansson, adr.: Sirius 3, 2 tr. Torsvik, Lidingö I. Tel. 667.

NACKA: 1:sta onsdagen kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Annie Wallentheim, Skuru, Ektorp. Tel. Skuru 359.

NYNÄSHAMN: 2:dra måndagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Folkets Hus A-sal. Ordf. fru Elsa Eriksson, Centralgatan 68. Tel. 292.

SOLNA: 1:sta tisdagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Huvudsta och Hagalunds Folkets Hus omväxlande. Ordf. fru Sigrid Svärd, Ulriksdal. Tel. Råstahem 48.

SPANGA: 1:sta torsdagen kl. 8 e. m. Lokal: Folkets Hus. Ordf. fru Alma Herlin, Solhem, Spånga. Tel. 492.

SUNDBYBERG: 2:dra måndagen kl. 8 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus C-sal. Ordf. fru Tora Zetterström, Sturegat. 26 B. Tel. 933.

SÖDERTÄLJE: 3:dje tisdagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Folkets Hus. Ordf. fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel. 237.

TUREBERG: 2:dra måndagen kl. 8 e. m. Lokal: Turebergs biograflokaler. Ordf. fru Anna Ahlzen, Tureberg. Tel. 327.

VÄSBY: 2:dra tisdagen kl. 8 e. m. Lokal: Folkets Hus. Ordf. fru Hulda Pettersson, Box 39, Uppl. Väsby. Tel. 217.

ESKILSTUNA: 1:sta onsdagen kl. 7 e. m. Lokal: Folkets Hus lilla sal.

GÖTEBORG:

SOC.-DEM. KVINNOKLUBB: 2:dra Tisdagen kl. 7.30 e. m. Lokal: ABF:s studiehjem, Pusterviksgatan 15.

LUNDBY: 2:dra måndagen kl. 7.30 e. m. i Samarbetets lokal, Brämregården.

MAJORNA: 2:dra måndagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Bangatan 24.

ÖSTRA: 3:dje tisdagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Riddaregatan 4.

MALMÖ:

SOC.-DEM. KVINNOKLUBB: 1:sta torsdagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Folkets Hus, sal. 7. Ordf. och korresp. sekr. fru Mathilda Mårtensson, Jörgen Ankersgatan 8, Malmö.

ÖSTRA: 2:dra tisdagen kl. 7.30 e. m. å Stjärnans sällskapslokaler, Porslinsgatan 1. Ordf. och korresp. sekr. fru Mathilda Pettersson, Norregatan 5. Tel. 15779.

NORRKÖPING: 2:dra måndagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Folkets Hus C-sal. Ordf. Elsa Johansson, Komministervägen 14. Tel. Ö. Eneby 88.

MJÖLBY: 3:dje måndagen kl. 8 e. m. Lokal: Folkets Hus. Ordf. Hanna Nygren, Box 31, Mjölby.

SUNNERSTA: 1:sta måndagen kl. 7.30 e. m. Lokal: Sunnersta skola. Ordf. Ida Lindholm, Box 547, Uppsala.

**goda
middagar**

Sveavägen 68

**konsum—
restaurant**

Medaljer och Plaketter

av standardmodell ständigt i lager.

Begär vår katalog över standardmedaljer och bägare!
MEDALJER och FÖRENINGSMÄRKEN med särskild
komposition utföres av oss.

Bägare och Pokaler

av silver och nysilver.

Vid behov av kongress- och festmärken vänd
Eder till oss!
Skisser och kostnadsförslag fritt på begäran!

Kungsgatan 17

C. C. SPORRONG & Co.

Stockholm 1

Tel. namnanrop: "Sporrong & Co."

Pröva det...

Drick och njut

GEVALIA-blandning

- det stimulerande aromrika kvalitetskaffet.

VICT. TH. ENGWALL & C:o

KOMMANDITBOLAGET + GEFLE

H. M. KONUNGENS HOVLEVERANTÖR

BRÖDERNA LAGERSTRÖM, OFFSET